20

RYUNOSUKE AKUTAGAVA RAŞOMON

AKUTAGAVA
RAŞOMON

BİLGİ YAYINEVİ

BİLGİ YAYINLARI 20
HİKÂYE DİZİSİ 1

Birinci Basım

Haziran 1966

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi No. 8
Yenişehir, Ankara
Tel. 17 74 03 17 89 30

Ryunosuke Akutagava

Raşomon

1966
Temmuz

TÜRKÇESİ
TARIK DURSUN K.

Bilgi Yayınevi

Kapak Düzeni Ozan Sağdıç

Başnur Matbaası - Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖNDEYİŞ	7
ORMANDA	17
RAŞOMON	35
EJDERHA	47
AH ÇORBA, VAH ÇOORBA !	69
KESA İLE MORİTO	97

DAHA 19. yüzyılın başlarında Japonya'nın nüfusu otuz milyona yaklaşıyordu; bu otuz milyonun büyük çoğunluğu, derebeyleri daimyoların topraklarına sıkı sıkıya bağlı, hür olmayan köylülerdi. Egemen sınıf ta daimyolar.

Otuz milyon bağımlı, toprağın tutsağı köylüye karşılık, daimyolar ancak iki yüz yetmiş kadardılar; dış görünüşte imparatora bağlanmış biliniyorlardı ama imparatorun elinde ne yetki vardı, ne birşey. Gölge bir imparatordu. Daimyolar bütün ülkeyi bir baştan ötekine avuçları içine almışlar, diledikleri gibi sömürüp yönetiyorlardı. Bunlardan en güçlüsü Tokugawa ailesiydi.

Daimyolar, köylülere karşı kendilerini savunsunlar diye ayrıca silâhşör samurayları kiralamışlardı. Samuraylar da bu hizmetlerine karşılık olarak belli oranda pirinç tayını alıyorlardı.

Oturdukları yerden tarım ürününün yüzde kırkını, ya da daha çoğumu derebeylik hakkı diye alan iki yüz yetmiş daimyo ile güçlü Tokugawa ailesi, bu üstünlüklerini sürdürebilmek için değişim kapılarını ülkenin yüzüne kapamışlardı. Bu, küçük bir topluluğun çıkarı uğruna bütün toplum hayatının zaman boyunca dondurulan kalıplara oturtulmasıyla gerçekleştirilebilirdi. Öyle de yaptılar. Yıllar yılı ülke, düzende değişme etkisini getirecek her çeşit yeniliğe uzak durdu. 1640 yılında dış ticaretle türlü dış ilişkiler yasak-

landı. Herhangi bir Japon'un ülke dışına çıkmasının ya da geri dönmesinin cezası ölümdü. Okyanusu geçecek büyüklükte tekne yapımı da yasaktı. Dış ticaret, yalnızca Nagasaki'de sıkı bir denetim altında; bir kaç Çinli ile Hollandalı'nın aracılığında yapılıyordu.

Yine ülke içinde dış ilişkileri sağlayacak dış yasağının üstünde; ticaret, gezi, meslek seçimi özgürlüğü de denetim altına alınmıştı, göz açtırılmıyordu.

O yıllarda Japonya'da ilkel tarıma bağlı bir düzen, özellikle pirinç üretimi yapılmakta, tarımda ilkel, yüzyıllardır değişmeyen bir biçimde bir üretim sürdürülmektedir. Endüstri, el sanatlarında kalmıştır, bu tür sanayide, şehirlerdeki aristokrasinin gerekleri için lüks nitelikteki mallar üretilir; düzen de lonca düzenidir. Tarımcı köylü kapalı ekonomi durumundadır, dışla çok az alış verişte bulunurlar. Köylerde elde edilen ürünün yüzde kırkı, ya da daha çoğu daimyoların hakkına geçer. Toplum, daimyolar, samuraylar, köylüler, zanaatkârlar, bir de tacirler diye sınıflandırılmıştır.

Daimyolar kurulu düzeni sürdürebilmek amacıyla sayıları iki milyonu bulan bir savaşçı yığınını el altında bulundurup besliyorlardı. Savaşçı samuraylar nerde birşey olursa tepelerinde bitiyorlar, ortalığı eni konu sindiriyorlardı.

Ama bu yoldan giderek hiç bir değişme, hiç bir yeniliğe açık olmayan Japon sistemi, sonra sonra kendini yıkacak, ya da değiştirecek güçleri kendi için de büyütecektir. Nitekim küçük Japon adalarında nüfus arttıkça, bu artışa özdeş değişmeyen üretim tekniği ile topraklar nüfusu besleyemez duruma gelmiştir. Artık sınırlamalar, kısıtlamalar para etmeyecek, köylerden şehirlere kaçışlı akın başlayacaktır. Çünkü Japonya, kişi başına tarımsal toprak yüzeyi bakımından dünyanın en yoksul ülkesidir.

Şehirlerin büyümesiyle ticaretin önemi artmış, tacirler her ne kadar aşağı sınıf sayılıyorlarsa da ekonomik açıdan git gide güçlenme yoluna girmiş-

lerdir. Nüfus artışı, tarımda ilkel sistemin sürdürülme inadı, toplum dengesini bozmuştur. Doymak bilmez tüketici asalak egemen sınıf daimyoların lüks tüketimi daha da artmış, böylece Tokugava devleti sürekli bir malî yetersizliğe sürüklenmiştir.

İlkel üretim sistemi ile tarıma bağlı Japonya halkı yeterli derecede beslenemez olunca, bunun sonucunda bağımlı köylülerle savaşçı samuraylar ezildiler. Derebeylik, kendi giderlerini onların sırtından çıkarıyordu da ondan. Giderek, köylülerle samuraylar hoşnutsuzlar sınıfı oldular. Samuraylarla köylüler kadar, 1750 yılından sonra, şehirlerde ekonomik bir güç olmaya başlamış tacir sınıfı da hoşnutsuzlardandı. Tacirler, zamanla daimyolara, samuraylara borç para verecek bir duruma yükselmişler, ekonomik açıdan daha da gelişebilmek için derebeylik düzeninin koyduğu sınırlamaların, kısıtlamaların kalkmasını istemeye başlamışlardı. Ayrıca, tacir sınıfı, üst sınıf daimyolarca aşağılanan bir statüdeydiler. Bu nedenlerle ekonomik olarak güçlenen bu ilk Japon burjuvaları "kızgın" bir topluluk oluyorlardı. Bunlar, durumu düzeltmek amacıyla sistemde değişiklik (reform) yapılmasıyla, politik gücün yeniden bölüşümünden yanaydılar; progresif denilen, çokluk Japonyanın batı bölgesinde yer alan derebeyleri, ya da "klan"lardı bunlar; ekonomik hayata üretici olarak da girmeyi kuruyorlardı.

1868 devrimini bu üç sınıf; ezilen savaşçı samuraylar, ekonomik özgürlükle daha üst bir sınıf kabullenmelerini isteyen tacirlerle progresif derebeyi, ya da aksoylular birlik olup yapmışlardır.

Tokugava'nın dondurulmuş sisteminin yarattığı dengesizliklerin ilk elle tutulur belirtileri, açlıkla yoksulluk içindeki köylülerin 1750 yılından sonra birbirini izleyen başkaldırmalarıdır. Tedirginlik, 19. yüzyılın ortalarına kadar sürmüştür. Arada düzenin cenderesini kırmak isteyen güçlerin gelişmesi sırasında dıştan da çok önemli bir etki oldu: bu dışar-

lıklı etki, Japon kapılarını tedirgin Japonların aczi içinde dış dünyaya zorla açan yabancıların ülkeye gelişleridir. 1850 yılında Amerikan donanmasından bir grubun gelişi. 1859 - 63 arası İngiliz, Amerikan savaş gemilerinin bombardımanı, Japon radikallerine hem ülkenin, hem de kendilerinin durumunu gün gibi açıkladı : teknik üstünlüksüz ulus olarak bağımsız olunamazdı. Japonlar üstün teknik karşısında boyun eğdiler, dilenen ayrıcalıkları verdiler, yabancılara karşı direnemediler. Bu oluş, çağının radikalleri için bardağı taşıran son damlaydı. 1868 yılında kısa çarpışmalardan sonra Tokugava rejimi yıkıldı, Meiji dönemi reformcu bir nitelikle başladı.

Reformcular politik güç bölüşümünü imparatorun çevresinde toplanarak yaptılar; böylece aslında önceki, oligarşinin yerini progresif nitelikteki bir yeni oligarşi almış oldu. Japon bağımsızlığı, "İmparatorluk myth"inde sloganlaştırıldı, toprak reformu yapıldı; daimyoların ellerinden hakları alındı, bir çeşit emeklilik geliri bağlandı, aristokrasinin şehirli tüccar burjuvalara borçlarını devlet yüklendi.

Vergi reformu da yapıldı. Buna göre devletin asıl geliri, yeniden değerlendirilen topraklar üzerinden - değerli orantılı olarak - alman bir vergiyle sağlanır oldu. Gerçekte, köylülerin derebeylerine ödedikleri pay, bu kez, devlete vergi olarak verilecekti.

Yeni Japon yönetimi, içerde güçlü olmak, varlıklı bir Japonya yaratmak, dışa karşı güçlü bir orduya sahip olmak yolunda sanayileşmeyi seçince, devlet hem devlet kapitalizmi yapacak; bunun için temel yatırımlara giderek tüccar - sanayici finansiyerleri geliştirmede hem teşvik edecek ,hem de koruyacaktır. Yeter ki bu burjuva grubu politik yönetimle çatışmasın. Gerçekte, çatışma değil, tamamlaşma olmuştur.

DEVRİMİN ardından Japonya öbür uluslarla, yani yabancılarla yeni ilişkiler kurmuştur. İki-buçuk yüzyıldan da fuzun süren derebeylik yönetimi, imparatorluk ailesinin kışkırttığı bir burjuva

devrimi sonucu yıkılmıştır : Ama devrim, derebeylik yapılarını bütünüyle yıkmadan bir kapitalist ekonominin temellerini atmış, sömürücü fetihler çoğalmış, uluslararası rekabetin dışında, ayrıcalı bir ihracat pazarı ile güvenilir bir ucuz ham maddeler kaynağı sağlayarak kapitalist gelişmeyi desteklemeye yönelmiştir.

O günlerde bu ortamın Japon edebiyatı da verimsiz, yoz bir düzensizliğe sürüklenmiştir; günün edebiyatı, yalnızca harc-ı âlem romanlarla açık saçık taşlamalardır. Japon yazarları ile şairlerinin belirgin, bütünlenmiş bir kişilikleri yoktur. Niçin olsun ? Japon edebiyatçıları dış dünya ile ilişkin değillerdir; olup bitenlerden, yeniliklerden, gelişmelerden habersizdirler. Okurdn buna eşit bir istek de yoktur.

Ekonomik yoldan batı ile ilişkiler kurulup kapılar açılır açılmaz batı, herşeyiyle birlikte Japonya'ya girer. Bu arada edebiyat ta. Çeviriler, uyarlamalar, derlemeler kısa bir sürede Japon edebiyatçılarım etkileyivermiştir. Bu etkiyle Japon yazarları gerek anlatım, gerek yapı, gerekse öz olarak geçmişin edebiyat ürünlerinden değişik biçimlerde eserler vermeye başlarlar.

Böylece, edebiyat, bir sanat türü olarak yeni bir saygıdeğerlik kazanır : yeni bir toplumsal statüye erişen yazarlar, geçmişin Lady Murasaki ile Sei Shoganon çağını beğenmez olurlar.

Yenilik hareketinden on beş yıl sonra, 1 Mart 1892 yılında Tokyo'nun kenar köşe mahallelerinden birinde Ryunosuke Akutagava doğdu. Babası sütçüydü. Akutagava bir yaşına basmadan annesi öldü, küçüğü amcasının yanına gönderdiler. Amca bekârdı, ya, kızkardeşiyle birlikte oturuyordu. O yüzden Akutagava ile çokluk, hala ilgilendi, yetişmesinde en çok onun emeği geçti.

Annesinin ruhî hastalığı, Akutagava'yı bütün yetişme çağı süresince etkiledi. Genel kanı, Akutagavanın ruhsal dengesizliğinin annesinden geçerli olduğu

üzerinedir. Amca Niihara Toshizo, Tokyo'nun derebeylik döneminden bir türlü kurtulamamış bir kenar mahallesinde yaşıyordu. Amca soyu, derebeylik yönetiminin küçük bir memur ailesine dayanıyor, eskinin geleneklerini, göreneklerini miras gibi sürdürüyorlardı. Ama bu kötü alışkanlık, bu bir türlü yerine oturmamışlık, eski durumlarının özlemiyle olduklarından daha yüksek görünme çabaları garip bir uyumsuzluk yaratmaktaydı. Bu yadırgatıcı hava, sağlıksız Akutagava'yı ister istemez içine kapanık, dönük bir çocuk yapacaktır.

Akutagava, on yaşındayken hikâyeler yazıyor, yaşından büyük kitaplar okuyordu. Daha çocuk yaştan yeteneğini ortaya koymuştu. Ortaokulda Çin şiirlerini, çağdaş Japon romanlarını, İbsen'i, Anatole France'i okuyup bitirmişti bile.

Amacı tarihçi olmaktı. Ortaokulda gösterdiği başarı, kendisinin giriş sınavsız yüksek okula kabul edilmesini sağlamıştır. Bu Akutagava'ya Tokyo İmparatorluk Üniversitesi kapılarının açılması demektir. Üniversitede genç Akutagava, geleceğin aydın çevrelerinde her dalda ünlü birer ad olmaya aday bir çevre buldu. Fakat garip bir tutkuyla bu çeşit toplu çalışmalardan uzak duruyordu. Yalnızlıktı istediği; durmaksızın okuyor, düzensiz bir aydın tutkusuyla yetiniyordu. O günlerde Akutagava'nın gözdeleri Strinberg ile Baudlaire'dir.

Okulu ikincilikle bitirdikten sonra Tokyo Üniversitesinin İngiliz edebiyatı bölümüne girdi. Eski tutukluğunu bir yana koyup öğrenciliğinin ikinci yılında yazar gençler çevresine katıldı. Bunlar, "Shin-Shico - Yeni Düşünce Akımı" adını taşıyan bir dergide toplanmışlardı. Akutagava, bu dergide takma bir adla Anatole France'la Keats'den çeviriler yayımladı. Gelgelelim derginin ömrü sekiz aydan öteye geçemedi, battı. Ama Akutagava bu kısa sürede ilk romanıyla ilk oyun denemelerini yayınlama fırsatını ele geçirmişti.

Daha sonra başka başka dergilerde yeni yazdıklarını yayınladı. "Raşomon", Akutagava'nın yirmi üç yaş ürünüdür, Fakat 1915 yılında yayınlandığında okurun ilgisini çekmemiş, kimsenin gözüne çarpmamıştır bile. "Raşomon"un yayınlamasının üzerinden bir ay geçmişti ki, Akutagava, yazar Natsume Soseki ile ilişki kurdu, tanıştı. Soseki, Japonya'da büyük bir okur yığınına sahipti, romanları satılıyor, okunuyordu ama, o romanlar ucuzuna piyasa işi romanlardı. Yayıncılar için Soseki'den kitap basmak, satış için bir çeşit garantiydi (Yani bizim Esat Mahmut Karakurt, ya da Kerime Nadir örneği bir yazar.)

Soseki, buna karşılık genç Akutagava'yı yüreklendirdi, aşka getirdi.

Ama Akutagava üzerinde büyük edebiyatçı, fizikçi, anti - natüralist Mori Ogai'nin etkisi, Soseki'ninkinden daha güçlüdür. Akutagava'nın ilk hikâyesi «Burun», «Yeni Düşünce Akımı» dergisinde basıldıktan iki ay sonra "Shin - Shosetsu - Yeni Roman" dergisi, bu kez ayni hikâyeyi yeniden yayınladı. Akutagava, Japon edebiyat dünyasına adımını atmış oldu. Beş ay geçmeden de üniversite eğitimini bitirdi.

Akutagava edebiyat dünyasına girmişti ya, daha hatırı sayılır bir ün sağlamamıştı kendine. "İmo-gayu" hikâyesi kıvılcım, ardından gelen "Mendil" parlama hikâyeleridir.

Yazar, 1916 yılında Yokusuka Denizcilik Okulu'na öğretmen atandı. Görevi dolayısıyla kıyı şehri Kamakura'ya yerleşti. Yazmayı bırakmamıştı, sürdürüyordu. 1918 yılında evlendi. Geçimine yararlı olur amacıyla «Mainichi Shimbun» gazetesinde ikinci bir iş buldu kendine, yeniden Tokyo'ya döndü. Bu dönemde "Chuo Koron" dergisinde "Kesa to Morito - Kesa ile Morito" ayni yıl "Mita Bungaku"da "Hokyonin nishi - Kurban» hikâyeleri yayınlandı. 1919 yılında öğretmenlikten ayrıldı, "Mainichi Shimbun'un kadrosunda görevlendirildi; bu arada «Chuo Koron»da "Ryu - Ejder"i okur karşısma çıktı.

1921 yılında Akutagava'yı bir kaç yazarla birlikte Çin'e gözlemci gönderdiler. Shanghai'ı, Chiangnan'ı, Wuhan'ı, Tungting'i, Changsha'yı, Peking'i gezdi, gördü, dolaştı. Bu, Akutagava'nın Tokyo dışı en uzun süreli gezisidir.

Bir yıl geçmeden Akutagava'nın sağlık durumu bozulmaya, ruhî krizler geçirmeye başladı. 1923 yılını güçlükle getirebildi. O yıl bu bunalımından kurtulmak amacıyla Yugavara'da bir sayfiyede dinlenmeye çekildi. Yazı yazmayı boşlamış değildi tabii.

1923 büyük zelzelesi, yangınları da birlikte getirdi; Tokyo - Yokohama bölgesinde ne var ne yok, herşey, yerle bir oldu. Akutagava da, sayısız sanat eserlerinin yanı sıra kendi biriktirdiklerini de yitirdi. Bu, duygulu Akutagava'yı gereğinden çok sarsıp üzdü. "Çağdaş İngiliz Edebiyatı Dizisi"ni bitirdiği sırada, bu kez de babası ölüverdi. Akutagava'nın bir tek dayanağı kalmıştı: amcası. 1924 yılı - yani büyük zelzele ile yangının acısı dinmeden - bu tek dayanak amcanın da ölüm yılıdır.

Akutagava'nın sağlık durumu düzelmek bilmedi artık. Çalışmalarını aralıksız sürdürüyordu: onyedi heceli haiku'lara ilgisi artmıştı, bu küçük hikâyeyi yavaş yavaş azaltmasına, yerine haiku ile çağdaş nazım ile daha çok uğraşmasının nedeni oldu.

1926 yılı Akutagava için kara bir yıldır. Krizler sıklaşmış, üstelik fiziksel arızalara yol açıcı bir durum almıştır. Akutagava kurtuluşu yine dinlenmekte buldu; önce Yugawara'ya sonra Kugenama'ya gitti. 1927 de ailede de çöküş başladı, ablasının kocasına ait evi yandı. Yakınları bu yangının kundakçısı diye Akutagava'dan kuşkulanıyorlardı. Bu denge bozucu tersliklerin yanı sıra, Akutagava, bir an olsun yazmayı bırakmıyordu. Belki de böylesi kişisel dertler, Akutagava'yı kamçılıyordu da. Hikâyeleri birbirini izledi, ama, ayni yılın temmuzunda evinde ölü bulundu Akutagava. Ölüm nedeni aşırı sayıda uyku ilâcı almasıydı. Başının altında İncil'i, karısına, ak-

rabalarına, tanışlarına, bir de "Bilinmeyen bir dosta" diye yazdığı çeşitli notları bulundu, o kadar.

BU derlemede okuyacağınız hikâyeler, Akutagava'nın yazarlık hayatının ilk ürünleridir. Küçük bir seçmedir onlardan. Bu hikâyelerde konu, genellikle tarihsel konulara dayanmaktadır. Doğrudan doğruya tarihi yazmamakla birlikte, kişilerin yaratılması tarihsel dönemlerin çatışına bağlıdır. Şu da denilebilir: Akutagava, tarihsel hikâyeleri çağdaş psikoloji kalıpları içinde yeniden, yeni baştan anlatmaktadır. Söz gelimi; "Raşomon", eskinin "Konjaku Monotogari - Eski Yeni Masallar"ın daki iki episoda dayanır. Bu 12. yüzyıllarda yaşamış, adsız bir yazarın Hint, Çin, bir de Japon köklü hikâyeleriyle episodlarının cilt cilt derlemesidir. "Konjaku Monotagari" 1040 hikâye ile episodu bir araya getirmektedir ki, çağının en büyük derlemesi sayılmaktadır.

Bir başkası da ayni derlemedeki bir başka episodundan etkilenilerek yazılmıştır.

"Cehennem Kapısı" filmini görenler, "Kesa ile Morito"nun konusu ile bir benzerlik bulacaklardır. "Cehennem Kapısı"nı, Akutagava'nın çağdaşı Kikuchi Kan yazmıştır ama; hem Kan, hem de Akutagava ayni kaynaktan; yine kimin derlediği kesinlikle bilinmeyen 13. yüzyıldan kalma bir derlemeden yararlanmışlardır.

"Kurban"ın yapısı da Antole France'ın ünlü "Sylvestre Bonnard'ın Cinayeti" yapısını pek andırır.

"Ormanda" hikâyesini "Raşomon" filmi olarak sinemadan hatırlayacaksınız. Bu da o türde, o kaynaklardan yararlanılarak yazılmış bir hikâyedir. Akutagava, bu hikâyesinde Robert Browning'in biçim özelliğini kendine uyguluyordu.

Akutagava'nın bu tarihsel hikâyelerindeki gücünü, ayni etkileyicilikte çeviri yoluyla bir başka dile aktarmak güçtür, zordur. Her hikâyede Akutagava'ya özge, çözülmez, sımsıkı düğümlü bir anlatım, çeviricinin önüne aşılmaz bir duvar örer.

Akutagava, okurunu hikâyenin geçtiği çağın birden dışına da çıkarır. Her hikâyede kişilerin dili, kendi katlarının dilidir. Haydutlar hayduttur, aksoylu bayanlar aksoylu bayan.

AKUTAGAVA'NIN yazdıklarında asıl değişim 1919 - 20 arasında görülür. Birinci dünya savaşı yeni bitmiştir; çalışma koşulları kısıtlıdır, işsizlik, yoksulluk her yana çökmüş, artmıştır. Toplumsal tedirginlik, yeni paralanmış bir sınıfın çıkışı, evrensel insan hakları üzerinde git gide çoğalan istekler; 1 Mayıs gününün Japonya'da kutlanışının kabulü bütün bunların dıştaki belirtileridir. Savaş boyunca ağızlardan ağızlara dolaşan "demokrasi" sözcüğünün yerini "marksizm" almıştır artık. Bu denli sosyo - ekonomik, aydın hava Akutagava'yı da etkileyecekti elbet ya, şaşırtıcı bir durumda Akutagava, bundan gereği kadar etkilenmemiştir. Çevresindeki nice yazarlar emekçiden yana bir edebiyatı savunurken. Akutagava, ürkek, çekingen durmuştur. Üniversite tezinde olduğu gibi, bir süre sosyalizmle de ilgilenmişti, fakat kuşkulu kişiliği, eleştirmeci yanı, Akutagava'yı bu akımdan da ayırmıştır. Yazdıklarına etkisi, çağında öznel görüşünü bulma yolunda yoğunlaşmış bir eğilimle kendi kişisel denemelerine yer vermesiydi.

1925 - 26 yıllarından sonra yeni bir görüş; psikolojik grotesk, uyumsuzluk ortaya çıkıyordu. Akutagava'nın sağlığı bozulup güçü azaldıkça kendi kendine iddiası da eksiliyordu. Tutkusu yokoldukça güvensizlik duygusuna bir neden aramaya koyulmuştu. Sonraki yazdıkları otobiyoğrafik doğanın bir anlatımıydı; baş kaldırmanın yanında boyun eğişi de özellikle derin bir güvensizlik duygusunu göstermektedir. Son eserleri, büttünüyle kendine güvensizlikten gelme, bir kendini reddedişe varıştır.

Kaynak İ Küçükömer ; 'Japon Kalkınması ve Türkiye', Masayoshi Oka, ayni kitap; Dr. Osamu Shimizu 'Ryunosuke Akutagava'

ORMANDA

ODUNCUNUN TANIKLIĞI

Evet, efendim. Ölüyü ilk ben buldum efendim. Bu sabah yine her günkü gibi sedir ağaçları ormanından günlük odunumu kesmeye gitmiştim bir çukurda buluverdim. Tam tamına yeri mi ? Yomashina yolunun yüzelli metre kadar yukarlarında bir yerdeydi. Bambu ağaçlarından, sedirlerden o çukur, hemen baktın mı pek görünmez.

Ölü dümdüz, kıpırtısız yatakomuştu öyle. Üstünde mavi ipekliden bir kimono ile bumburuşuk olmuş Kyoto işi bir üstlüğü vardı. Göğüs kısmı güçlü bir kılıç vuruşuyla paramparça edilmişti. Çevreye kırılmış dökülmüş bambu dalları yayılmıştı, taze çiçekler kan bulaşığıydı.

Yoo, hayır, kan pek öyle çok akmamıştı; açılan yarada hemen pıhtılaşıp kalmıştır herhalde.

Ben, bu iş nasıl oldu acep diye ilgiyle üzerine vardığımda, bir atsineği, ayaksesimi duyup vız vız uçtu gitti.

Kılıç, ya da beri benzer birşey gördüm mü diyorsunuz ?

Hayır, kesinlikle hayır efendim! Yalnız bir sedir ağacının annacında bir ip buldum, hepsi o kadar. Sonra....

İşte bir topak ip, sonra bir de tarak buldum orda. Hepsi o kadardı.

Belli birşey, öldürülmeden önce, eni konu savaşmış, bir güzel çekişmiş direnmişti. Benim gördüğüm kadarı; ezik otlar, kırılıp yerle bir olmuş bambular buna tanıktılar.

«Yakınlarda at mat var mıydı hiç ?»

Hayır efendim. orman, zaten bir insanın girmesine bile yetmeyecek sıklıktadır; nerde kaldı at da girsin içine!

GEZGİNCİ BİR BUDACI RAHİBİN TANIKLIĞI

Vakit mi ? Tabii, evet, dün öğle sularındaydı efendim! O mutsuz adam, Sekiyama'dan Yamashina'ya giden yol üzerindeydi, gördüm: Sekiyama'ya doğru tutturmuş yolu, gidiyordu. Yanı sıra ata bindirilmiş bir kadın vardı; sonradan öğrendim, o da karısıymış.

Kadının başı hep önüne eğikti, yüzünü de bir peçeyle iyice gizlemişti. Ben yalnızca giyim kuşamının rengini görebildimdi: Leylâk rengi birşeydi o da. At, güçlü kuvvetli, albenisi olan bir hayvandı.

Kadın ne biçim miydi ? Eh, işte orta yapılı falandı, Buda'dan yana bir rahip olduğumdan başkaca ayrıntılarını pek öyle derinden derine gözlemedim.

Ama, adam, tepeden tırnağa silahlıydı. Belinde kılıcı, omuzunda yayı, sadağında da okları vardı. Hatırladığım kadarı, sadağında yirmi mi ne ok taşıyordu.

Bir an onu kendi alınyazısıyla buluşmaya doğru adım adım gidiyor belledim, o denli bir havadaydı çünkü. Gerçekte, insan hayatı dediğimiz sabahın taze çiğine, ya da par par yanıp sönen günün o ilk şavkına benzer.

O yoksula karşı gördüğümdeki hoşnutluğu şimdi anlatmada kelimelerim yetersiz kalıyor.

KORUCUNUN TANIKLIĞI

Yakaladığım adam mı ? Tajomaru dedikleri o ünlü eşkıyanın ta kendisiydi. Ele geçirdiğimde de - nasıl oldu bilmem - pat diye düşüvermişmiş atından Awataguchi köprüsünün orda başlamış inim inim inlemeye. Vakit mi ? Dün, ikindiye doğruydu galiba. Zaten ben de onu ancak devresi günü yakalayabildimdi; ama başıma gelene bakın ki, bir punduna getirip yine kaçtı elimden. Koyu mavi bir kimono giyiyordu, yayvan da bir kılıcı vardı belinde; işte, gördüğünüz gibi, ayrıcana bir yerlerden yayla oklar da edinmişti nasıl edinmişse.

Bu oklarla yay o ölen adama mı aitti diyorsunuz? O zaman, bu Tajomaru'nun aranan gerçek kâtil olması gerekir. Sadakta da yirmiye yakın ok vardı galiba.

Evet efendim, at, aynen sizin dediğiniz gibi kızıl yeleli güzel bir attı. Taş köprünün az ilersinde, yol kenarına yayılmış buldum onu. Dizginlerinden takılmış kalmıştı da pek uzaklaşamamıştı öyle, ne olsa çevreye bir yabancılık da çekmiş olabilirdi.

Bütün eşkıyalar Kyoto dolaylarında kol gezer, soygun için fırsat ararlar hep. Bu Ta-

jomaru, üstelik kasabalı kadınların baş belâsıdır da. Geçen güz, Toribe tapınağından dönen bir kadıncağız kızıyla birlikte, Pindora dağı eteklerinden geçerlerken öldürülmüşlerdi; pek mümkün, bunu da Tajomaru yapmıştır.

Demem o ki, bu sonuncu da onun marifetidir; tabii, sizler bunu benden daha iyi görür, takdir edersiniz efendim...

YAŞLI BİR KADININ TANIKLIĞI

Evet efendim, ölen; kızımla evliydi, kocasıydı onun. Hayır, Kyoto'lu değildir. Wakasa dolaylarından Kokufu kasabasındandı, tam da bir samuraydı. Adı Kanazawa no Takehiko'ydu, otuzaltı yaşlarında ancaydı. Yumuşak başlı, etliye sütlüye karışmayan, kimsenin malında parasında gözü olmayan soyundandı. Şimdiye kadar kimsenin tavuğuna kıst bile dememiştir. Kızım mı ? Adı Masago'dur, ondokuz yaşında; etli canlı bir kız! Ama şunu da hemen ekleyeyim; Takehikodan başka bir tek yabancı erkeğin eli eline değmemiştir. Ufacık tefecik, yuvarlak, esmer, sol gözünün kıyıcığında da bir beni vardır.

Dün, Takehiko kızımla Vakasa'dan ayrıldılar. Başlarına böyle bir felâket geleceğini kim nerden, nasıl bilebilirdi ki? Hele kızımın başına gelenler, hele benim kızımın başına gelenler...

Beni can evimden vuranı, damadıma olanlar değil de kızımın başına gelenler! Üzüm

üzüm üzüldüm, n'olur komayın öcünü onun, kimselerde komayın, alın öcünü!

Şu eşkiya Tajomaru mu ne adı, ondan nefret ediyorum. Benim için damadım değil, asıl kızım... (Gözyaşlarını tutamadı, sözü yarım kaldı.)

TAJOMARU'NUN KONUŞMASI

Onu ben öldürdüm, evet; ama kadını, hayır! Nereye mi gitti peki? Ne'bileyim! Nereye gitmişse gitmiştir. Ha, bir dakka bir dakka, hiç bir işkence, bilmediğim birşeyi söyletemez bana, boşuna olur bu.

Yalnız şimdi şimdi aklıma geliyor, olanları sizden saklamayacağım.

Dün, öğle üstünü az geçe bu çiftle karşılaştımdı: Kadının lüle lüle saçları rüzgârda uçuşuyordu, peçesi yüzünden kaymıştı, bir çakıp sönmede yüzünü görüverdim. Bodhisattva'ya benziyordu çok. İşte o an kadını kaçırmayı, erkeğini öldürmek bahasına da olsa, kafamdan geçirdim iyice.

Niçin mi? Sizin de beni ölüme yollamanız için öyle elle tutulur, gerçek bir niçininiz var mı ?

Kadını kaçırıp kıskıvrak elime geçirmem için; nerden bakılsa, erkek ölüme mahkumdu. Nitekim öyle de oldu; onu öldürürken yanımdan ayırmadığım yayvan kılıcımı kullandım.

Milleti öldüren bir ben değilim ki.. Sizler de bu işi işliyorsunuz ya. kılıc mılıc kullanmı-

yorsunuz benim gibi. İnsanları gücünüzle, paranızla öldürüyorsunuz. Başka bahaneler de uyduruyorsunuz pekâlâ, çalıştıra çalıştıra da öldürüyorsunuz milleti. Kan man akıtmadan bir güzel beceriyorsunuz; analarını ağlatıyorsunuz. Şimdi sorarım size, hangimizin, sizinkiler mi, benimki mi daha ağır suçtur ? Hadi, söyleyin bakalım ! (Acı acı gülümsedi sonra)

Şurasını da deyivereyim; erkeği öldürmeden kadını kaçırıp ona sahip olmak, elbette daha iyiydi. Benim de başlangıçta kurduğum buydu zaten. Böyle düşündüm, böyle kurdum. Tek engel, Yamashina yoluydu; o yüzden yoldan uzak, tepelerin orda kurayım tuzağımı dedim.

Benim için, bu, hava civaydı. Önlerine çıktım, dağda bir gömü bulduğumu, içinde dünya kadar ziynetin kum gibi kaynaştığını söyledim onlara. Bunları dağdan ormana taşıdığımı, dileyenlere ucuz ucuz satacağımı da ekledim sözlerime. İstiyorsanız, siz de beyendiğinizi alabilirsiniz... dedim.

Sonra... Görüyorsunuz ya, bunda herhangi bir kötülük var mıydı hiç? Daha ben böyle böyle dediğimde erkeğin gözünü tutku bürüyüvermişti hemen. Bir saate yakın bir süre dağın orda yürüdüler benimle.

Ormanın yakınlarına geldiğimizde gömünün burlarda bir yerde olduğunu söyledim, benimle gelerek görmek isteyip istemediklerini sordum her ikisine de. Erkeğin kesin bir

düşünüsü yoktu, aklı fikri tutkusundaydı. Kadın, atıyla kalıp dönüşümüzü bekleyeceğini söyledi; bu da çok olağandı, sık ağaçlı ormana atla girmek mümkün değildi.

Herşey, tam benim tasarladığım gibi, tıkırında gidiyordu. Kadını yalnız bırakıp erkekle bir, ormana daldık.

Orman, sımsıkı ağaçtı, bambularla o türden ağaçlar çevreyi sıkboğaz ediyorlardı. Hele elli yardadan sonrasında, sedir ağaçları bütün yolları kesmişti, geçit vermiyorlardı adama. Ben öne düşüp yolu açtım, bu arada da akla uygun bir yalan kıvırdım hemen: Gömüyü sedir ağaçlarının en sık yerine bütün gözlerden ırak olsun, ele geçmesin diye mahsustan sakladım dedim.

Bambuları arkamıza aldıktan sonra, önümüz sıra, sedir ağaçları boy verdiler. Sedirlere girdiğimizde, erkeği öne düşürüp bu kez ben arkaya geçtim. Tepeden tırnağa silâhlıydı da ondan. Gerçi güçlü kuvvetli biriydi, ama bir şaşırtmacayla burun buruna geldi mi, o zaman gık bile diyemezdi hiç.

Yapacağımı yaptım ona, bir anda üzerine çullandım; yıktım, sonra da sedirin birine sımsıkı bağladım. İpi nerden mi buldum? Şükür ki bir eşkiyayım. İp, bir eşkiyanın eli ayağıdır her zaman; tırmanmak için, bağlamak için, şu için, bu için ip, eşkıyaya her yerde, her zaman gerekir.

Ağzına da bambu yapraklarını tıkınca, seninkinin sesi soluğu kesildi.

Onu öyle kıskıvrak bir duruma getirince doğru kadının yanma gittim, dedim; seni istiyor, çağırdı, gelsin dedi. Ansızın birşey oldu, hastalandı belki de.. dedim.

Bu yoldan giderek bütün düşlediklerimin bir bir gerçekleşmekte olduğunu ayrıca söylemeyi gereksiz buluyorum.

Kadın, sazdan şapkasını çıkardı, atından indi, benimle ormana daldı. Elinden tutup Ormanın ta içlerine götürdüm. Kocasını o durumda görünce, küçücük hançerini çektiği gibi saldırdı bana. Ben bu kadar gözünü öç karartmış bir kadını ömrümde ne gördüm, ne duydum. Kendimi o an korumamış olsaydım, hançeri iki küreğimin arasına yediğim gündü. Yana sıçradım, boşladım, ama yine üzerime geldi. Ya eni konu yaralamak, ya da öldürmek istiyordu beni; ama ben Tajomaru'yum. Bir punduna getirdim, boşa çıkarttım saldırısını, elinden hançeri aldım; silâhsız kalakaldı. Yeryüzündeki en kızgın kadın, savunmasız, silâhı elinden çekip alınmış kadındır.

Evet, kocasının kılına bile elleşmeden kadına yapacağımı yaptım, muradıma erdim.

Hayır... Erkeğe elimi bile sürmedim hiç, onu öldüreyim istemedim. Kollarımın arasındayken ağlayıp sızlamaktan baygın düşmüş kadını da gözyaşları arasında koyup ormandan çektim gittim.

Kadın mı ? Ardım sıra ya beni ya da kocasını öldüreceğinden dem vuruyordu hep. Başına geleni gören bilen iki erkek karşısında duyduğu utanç, ölümden de betermiş. Hele bundan böyle onun karısı hiç olamazmış. Benim yerime -ben kaçtığıma göre- kocasını öldürmek için onmaz bir istek duymuştu herhalde. (Sıkıntılıydı, tedirgindi.)

Buraya kadar anlattıklarımdan, sizlerden daha hayın olduğumda elbette bir kuşkunuz yoktur. Ama sizler, kadının o yüzünü, biriniz olsun görmemiştiniz ki... Gözleri kav gibi yanıyordu; göz göze geldiğimizde, o an içimden onun benim karım olmasını nasıl istedim. Bilemezsiniz. Mutlaka karım olmasını, kadınım olmasını istedim o an. Bu istek aklımı fikrimi alıverdi başımdan, bu yalnız bir istek değildi, bir bilinçti de. Siz bunu istek diye de düşünebilirsiniz tabii. O anda duyduğum tutkunun da ötesinde birşeydi. Sırtıma vurduğum gibi alayım götüreyim dedim onu.

Kılıcımı erkeğin kanına ne değdirdim, ne bulaştırdım. Oysa, ormanda giderken kadının yüzüne baktığımda, bunun tam tersini düşünmüştüm.

Fakat bu kalleşliğe başvurmadım, kesinlikle kaçındım; erkeği oracıkta kalleşçe öldürüvermek, haksızca bir davranıştı çünkü. Çözdüm iplerini, benimle kılıç kılıca döğüş.. dedim. (Sedir ağacının dibinde bulunan ip, benim onu bağladığım ipti.) Kükreyen bir kız-

gınlıkla kılıcını kaptı: Hiç, tek kelime etmeden karşıma geçti, kudurmuşçasına saldırdı.

Karşılıklı çekişmemizin nasıl son bulduğunu uzun uzun anlatamam şimdi, yersizdir. Tam yirmi üçüncü vuruşta... Bunu,n'olur aklınızda tutun! Çünkü ben bir türlü unutamıyorum o anı, daha hiç kimse, şu güneş altında benim gibi yirmi hamle yapmamıştır öyle. (Onurlu gülümsedi.)

Erkeği devirdikten sonra kadına döndüm. Kanlı kılıcımı indirdim yavaşca; indirdim ya, az daha küçük dilimi yutacaktım: Kadın gitmişti, basbayağı gitmişti işte. Nereye, nasıl kaçtığını bir türlü bulup çıkaramadım. Sedir ağaçlarının çevresinde döndüm dolandım, çevreyi dinledim iyice; can çekişen erkeğin hırıltılarından başka birşey duyulmuyordu. Herhalde biz döğüşürken o da yardım çağırmak amacıyla sedirlere doğru koşmuş gitmişti. Bu, benim için sonum demekti. Hemen erkeğin kılıcını, yayını, sadağını kaptığım gibi dağ yoluna koştum. Yolda kadının atına rastladım, bir kenarda yayılmış kendi kendine otluyordu.

Sonra kasabaya indim. Gelirken kılıcı yoketmeyi unutmadım elbet.

Benim söyleyeceklerim bu kadardır. Kafamı satırdan kurtaracağımı sanmıyorum, verin bakalım bana cezanın en ağırını, verin. N'olacaksa olsun! (Elinde olmaksızın savunmaya geçmişti kendini.)

SHIMIZU TAPINAĞINDAN GELEN KADININ ANLATTIKLARI

Bu mavi kimonolu adam bana saldırıp muradına nail olduktan sonra, deliler gibi gülerek yaralı kocama döndü. Kocamın başına gelenlerden ürküntüye düşmemek elde değildi. Onu kurtaracak bir çarem de yoktu. Sımsıkı bağlanmış iplerden boğuldu boğulacaktı nerdeyse. Fırlayıp yanına koşmak istediğimde bu adam, bir vuruşta yıkıp engelledi beni. O sıraydı, kocamın gözlerinde anlatılmaz bir ışık parlayıverdi. Anlamın da ötesinde birşeydi bu. Bakışında, bütün tüylerim diken diken oldular. Tek kelime söz etmediği halde, bütün yüreğinden geçenleri o saat anladım Gözlerindeki o parlayış, kızgınlık ya da üzüntü değildi. Soğuk, buz gibi bir ışıktı. öçle bakıyordu.

Kendime geldiğimde mavi kimonolu adam savuşmuş gitmişti, yalnız kocam vardı ortada, bir sedir ağacının dibine çökmüş kalmıştı. Bambuların arasında gücün gücüne doğruldum, baktım. Öncekinin eşi bir bakışla bakıyordu yine; o soğuk, buz gibi ayıplamanın altında, gözlerinde ayrı bir düşmanlık vardı. Utanma vardı, acı vardı, kızgınlık vardı. O anda benim de yüreğimden geçenlerin neler olduğunu şimdi bilmiyorum, dizlerimin bağı kesildi, kalktım yanma vardım

«Takejiro..» dedim, «başımıza böyle bir olay geldikten sonra artık seninle bir arada

yaşıyamam, Ölmeye karar verdim, ama sen de öleceksin benimle, çünkü benim ayıbımı gördün, gözlerinle gördün, bu yüzden yaşamanı istemiyorum...»

Anca ona bunları diyebildim. Hâlâ dimdik, kinle, acımasız bakıyordu bana. Yüreğim bölündü, o an gözüm kılıcını arandı. Eşkiya almış olacaktı; sadağı da, yayı da, okları da.. Ama mutlu bir rastlantı, küçük hançerim ayaklarımın dibinde durup duruyordu.

«Hadi..» dedim. «Ver bana hayatını. Ben de geleceğim ardın sıra!»

Ben bunları dedim demedim, güçlükle dudaklarını kıpırdattı. O sıra ağzı yapraklarla tıkanmıştı, sesi soluğu pek duyulmuyordu. Ama ben ne dediğini çıkardım. Aşağılayıcı bir bakışla baktı, sonra

«Öldür beni!..» dedi, başka hiç birşey demedi. Durmadım, hançerimi kaldırdığım gibi leylâk rengi kimonosunun yürek kısmına saplayıverdim.

Baygınlıklar geçirdim. Bir ara baktım: Can çekişiyordu, son soluğunu verdi verecekti daha. Gün, sedirlerin, bambuların ardında ağararak batıyordu, yüzü de günle bir, ağır ağır ağarıyordu.

Hıçkırıklarımı güç tutuyordum. Vücudunu saran ipleri çözdüm. Sonra... Sonra bana n'oldu? Anlatacak gücüm takadım kalmadı hiç. N'olursa olsun ölmeye yetecek gücüm yoktu artık. Hançeri çektim aldım elime; ya-

pamadım. Dağın eteğindeki göle atayım kendimi dedim; onu da beceremedim. Ölmek için denemediğim şey kalmadı, yapamadım edemedim bir türlü.

İşte gördüğünüz gibi onursuzca, kırık dökük bugün de yaşıyorum. (Ölümcül bir biçimde gülümsedi.) Artık hiç bir değerim yok: Kocamı ellerimle öldürdüm, eşkiyanın acı saldırısına uğradım.

Şimdi ben n'apayım, n'aparım? Ben n'aparım şimdi? Ben.. Ben.. Ben.. (Bir hıçkırık geldi, boğazında düğümlenip kaldı.)

ÖLDÜRÜLEN SAMURAY'IN RUHUNUN ANLATTIKLARI

Eşkıya, karıma gözlerimin önünde saldırdıktan hemen sonra yanına oturup güzel, kandırıcı sözler etmeye başladı ona. Ben bir türlü birşey yapamıyordum, o kalın sedir ağacının gövdesine iplerle sımsıkı bağlanmıştım. Kaç kez bakışlarımla

«İnanma o eşkıyaya sakın!» demek istedim, bunu anlatmaya çabaladım ya, karım oralı değildi; bambuların üzerinde keder içinde oturmuş durmaksızın entarisinin eteklerini çekiştiriyor, bir yandan da eşkıyanın dediklerini dinliyordu. Bütün çabam boşunaydı tabii. Eşkıyanın, ağzı bayağı lâf yapıyordu; bir konudan öbürüne atlıyordu. Sonunda döndü dolandı, sözü arsızca evlenme teklifine kadar getirdi :

«Artık namusunda kara bir leke var senin..» dedi. «Kocanla yaşayamazsın. Gel sen benim karım ol. Olur musun?»

Bu akıl almaz sözler karşısında, karım başını kaldırdı, sanki büyülenmiş gibiydi. O güne kadar onu hiç bu kadar alımlı, hiç bu kadar güzel görmemiştim. Ben öyle eli kolu bağlı dururken benim güzel, alımlı karım, karşılık olarak eşkıyaya ne mi dedi ?

Duyduğumda aklımı yitireyazdım ama, hiç bir an kızgınlık acısının ateşini içimde duymaksızın hatırlayamayacağım şu sözleri söyledi ona

«Sen nereye istersen al götür beni, senle dilediğin yere giderim..»

Bütün suçu bu değildi onun. Yalnız bu olsaydı öyle derin bir acı duymazdım içimde. Bir düşteymiş gibi eli eşkıyanın elinde ormana doğru giderlerken ,karım, ansızın durup döndü, eli kolu bağlı sedir ağacının dibinde oturan beni göstererek

«Öldür onu!» dedi. «O sağken seninle evlenmem. Önce öldür onu!»

Çıldırmış gibi bağırdı

«Öldür onu, öldür!»

Sesi, cehennemin yedi kat dibinden geliyordu sanki. Bir insanın ağzından bu denli öce bulanmış bir bağırış çıkabilir miydi? Böylesini duymuş muydunuz hiç ? Hatta daha önce....

Dedikleri, eşkıyayı donup kaldırdı olduğu yerde.

«Öldür onu!» diye bağırdı karım, kollarından kavradı sarstı

«Öldür onu!»

Eşkıya sert sert bakıyordu. Ne evet dedi, ne hayır! Tutup durdurdu karımı, yanıma vardı, bana dönüp

«N'apayım şimdi bu kadını ?» diye sordu. «Sen olsan n'aparsın? Tutup öldürür müsün, yoksa alıp götürür müsün ? Susma, eğme başını da. De hadi, öldüreyim mi onu şimdi ?»

İşte bu dediklerinden ötürü bütün yaptıklarını ettiklerini hemen bağışlayabilirdim pekâlâ.

Benim bu duraklama anımda, karım yeni bir çığlık kopardı, sonra ormanın içinde koşmaya başladı. Eşkıya bir fırlayışta onu hoyratça yakalayabilecekken üstesinden gelemedi, elinden kaçırdı.

Karımın kaçışından sonra eşkıya kılıcımı aldı yerden; oklarımı, yayımı, sadağımı da aldı. Geldi, bir vuruşta bütün iplerimi kesti attı

«Kısmet değilmiş, n'apalım!.» dedi, hatırlıyorum. Sonra o da ormana vurdu gitti. Ardından her yere bir sessizlik iniverdi. Yok yok, birileri bir yerlerde ağlıyordu, duydum. Bağlı değildim de çevreyi rahatlıkla dinleyebiliyordum. Ama o ağlama kimsenin değildi, benimdi oysa. (Bir süre durdu, suskunluk oldu.)

Nice sonra sedir ağacına sırtımı verip eski gücümü toplamaya çalıştım. Yanı başımda

karımın düşürdüğü küçük hançer vuran günde parlıyordu. Aldım hançeri, aldım yüreğime sapladım.

Ağzıma doğru bir kan dalgası yüceldi fakat hiç mi hiç acı duymadım. Yüreğimde bir soğuma başladığında, herşey, ölümün mezarsı sessizliğine dönüyordu. Derin, büyük bir suskunluktu bu. Bu mezarsılığın gökyüzünden dağlara doğru bir garip kuşçuk bile uçup kanat vurmuyordu. Yalnız, öksüz bir ışık sedir ağaçlarıyla dağların orda can çekişiyordu: Yine ilerde aynı ışık, ağır ağır sedirlerle bambuların gözden ıraklaştığı yerde donuklaşıp belirsizleşiyordu.

Derken birileri yanıma sokuldu. Kimdir o diye görmeye, tanımaya çalıştım; ama, ağır bir karanlık çevremde koyuluyordu. Birileriydi... İşte o birileri, görünmeyen elleriyle yüreğime saplı hançeri çekip çıkardı; yumuşacık çıkardı, o anda da ağzımdan yeni bir kan boşandı. Sonra kendimi karanlığın o uçsuz bucaksızlığına iyiden iyiye bıraktım; kapıp koyverdim.

RAŞOMON

İkindi bir ayazdı, bir ayaz. Yağmur da yağıyordu. Raşomon'a (*) saçak altıdır diye sığınmış yoksul bir uşakcık - bir samuray uşağı eskisi yağmur dinsin diye bekliyordu.

Geniş saçağın o yakasında in cin top atıyordu, yalnızca o ince sütunun koyu kızarık reçinalı tahta gövdesine konup kalmış bir çekirgecik vardı; o kadar. Sonraları Sujaku Yolu'ndan da başka başka yağmur kaçakları da sığındılar Raşomon'a; başlıklı, ya da aksoylu kişilerin giydikleri başları hasır şapkalıları; ama, birinden biri olsun yoksul uşakcığın yanına sokulmadı, hep uzak durdu.

O yılların Kyoto şehri de şehirmiş hani! Nice nice felâketlere uğramış: Yer sarsıntıları, kasırgalar, büyük yangınlar koca şehri bir biri ardına uğrayıp viranlığa çevirmişler. Eskilerin dediklerine göre; o günler Kyoto'da taş taş üstüne kalmamış, ne var ne yok; yerle bir olmuşmuş. Şehir kendi derdine düşmüş,

---

(*) Raşomon eski Japonya'nın başkenti Kyoto şehrinde en büyük kapıymış. 53 metre genişliğinde 13 metre yüksekliğindeymiş. Çevreleyen duvarları da 30-35 metre. Üstünde bir de kulesi varmış. 789 yılında Kyoto' başkent olduğunda yapılmışmış. Ama başkentlik Kyoto'dan batı Kyoto'ya aktarıldığında bu ünlü şehir kapısında giderek kötülemiş: Bakımsız kalmış, orası burası yıkılmış, çökmüş, viranlamış, Çokluk, it uğursuz takımının barınağı sahipsiz yoksul ölülerin bedava mezarlığı olmuş.

oram yara, buram yara derken, Raşomon'u onarmayı kimseler akletmemiş. Yıkıntı bu, durur mu ? Giderek hızlanmış, artmış: çevreyi otlar bürümüş, ne kadar yaban hayvanı varsa; tilkiler milkiler, gelip gelip Raşomon'u kendilerine in edinmişler. Hırsız kısmı, it uğursuz takımı da kendilerine yatak yapmışlar Raşomon'u.

Yine eskilere göre, kapının ayakları Buda resimleri, Budacılık çeşitlemeleriyle kaplıymış; hem de altından, gümüşten kaplı. Kırılmış, dökülmüş, kaybolmuş; kalan tahta yanlarını yol kıyısında çıralık niyetine, satan satana gitmiş.

Karanlık çöktü mü çöktü, Raşomon'un ne önünden ne ardından tek bir Tanrı kulu olsun geçmek yürekliliğini gösteremez. Gösteremez, çünkü yaban hayvanlarının, it uğursuz takımının buralarda konaklama korkusunun yanı sıra, sahipsiz nice ölüler de getirilir, atılır Raşomon'a. O ölüleri kim götürecek, kim mezar kazacak da kim gömecek, Raşomon varken ?

Bir karga sürüsü par diye havalanıp bir yerlere doğru uçuştu. Gün boyunca çatının bayrak direğinde dönüp dolanarak gaklayıp durmuşlardı. Şimdi gün inişiyle başlayan çok ötelerdeki kızarık ufuk çizgisinde her zaman sayısız kara susam taneleri gibi, kapıdan görünen o gökyüzünün anlamlı rengine yayılırlardı.

Ama bugün böyle olmadı; kargalar dağılıp gittiler. Vakit belki geç olmuştu da ondan. Geri kalanları da artık eni konu yıkılmaya yüz tutmuş, param parça, yarıklarından yaban otları türemiş taş merdivenlerin aklığında kendi karalıklarıyla serpilip beneklenmişlerdi.

Yoksul uşakcık mavi kimonosuyla, o yüksek yedinci basamak var ya, orda oturakomuştu; bomboş gözlerle yağan yağmura bakıyordu. Aklı fikri sağ yanağında seğirip duran sivilcedeydi. Yağmurun dinmesini bekliyordu beklemesine ama, sonrasında n'olacaktı, n'apacaktı; hiç bilmiyordu. Eski günlerde olsa, kolaydı elbet; bir koşu efendisinin evine kapağı atıverdi mi, sen sağ ben selâmet! Gelgelelim artık bu mümkün değildi; efendisi kovmuştu onu, kolundan tuttuğu gibi sokağa atmıştı. Uzun yıllar, mutlu, Kyoto'da efendisine canla başla uşaklık etmiş; bir dediğini iki yapmamış, elinden geleni ardına komamıştı. Ama gelin görün ki efendisi «sensin» bile dememişti işte, bir kalemde geçip gitmişti onu, gözünün yaşına olsun bakmamıştı.

Yağmur yağıyordu; bir başınaydı, nereye gideceğini, n'apacağını, ne edeceğini hiç bilmiyordu. Üstelik bu Tanrı belâsı yağmurun da dineceği mineceği yoktu.

Derken kafasından silkti attı hepsini: yarın, yolsuz yordamsız ben nasıl yaşarım, ben n'aparım yarın..ların hepsini aklından çıkar-

dı. Amaçsız amaçsız yağmuru dinlemeye durdu. Sujako Yolu boyunca keskin çizgili, şıpır şıpır yağıyordu: Raşomon yağmurdan bir örtüye sarınmıştı; saçaklardan akan suların gürültüsü, tâ nerelerden duyulan bir gürültüydü.

Başını kaldırıp göğe baktı: koca, kara bir bulut gelmiş, kiremitli saçaklardan uzanıp çatıyı tostoparlak sarıp sarmalamıştı.

Aldırmadı bunlara, hava güzelmiş, değilmiş onun durumunu değiştirmiyordu ki... Derdine deva birşey bulamazsa, Sujako duvarları dibindeki su hendeklerinin birinde açlıktan kıkırdayıp, gitmesi pekâlâ mümkündü. Artık kötülemiş geçkin bir ev köpeği gibi kapı önüne bırakılıvermişti. N'apsaydı, n'etseydi, acaba hırsızlık mı yapsaydı ?

Buna taktı aklını, döndü dolaştı: sonuç aynıydı, kurtuluş yoktu, eninde sonunda elinden gelen bu olacaktı, bu, hırsızlık. Üstesinden gelecek kadar gücü kuvveti vardı daha.

Yavaşçacık aksırdı. Rüzgâr ikindili bir Kyoto ayazında Raşomon'un ayaklarını inim inim inletiyordu.

Çekirgecik konduğu yerden az sonra uçup gitti.

Boynunu uzatıp kapının çevresine bakındı, mavi kimonosunu omuzlarına doğru çekiştirdi. İçinden, kuytu bir yer bulayım da yağmurdan, ayazdan kurtulayım; geceyi de buracıkta geçireyim bari.. diye geçirdi.

Kuleye çıkan merdivenleri buldu. Tek canlı yoktu ortalıkta; elini kılıcının kabzasına attı, kendine güven verdirdi. Alçak basamakların ilkine adımını attı, başladı çıkmaya.

Merdivenlerin ortalık yerine geldiğinde soluğunu tuttu, durdu. Tepeden birşeylerin kıpırdandığını görmüştü ansızın; kedi gibi hemen çömelip büzüldü basamakta, gözlemeye başladı.

Tepede bir yerlerden bir ışıkçık parlayıverdi; koptu, yüzünün sağ yanına düştü. Uzamış sakalları arasındaki sivilce git gide kızarıp cerahatleniyordu.

Kulede ölü mölü olurdu; bu olağandı ama ışık demek, canlı demekti; birileri vardı yukarda, birileri. Mutlaka! Görmüştü: örümcek ağlarına boğulmuş tavandan doğru sarı, titreşik bir şavkın ürkünç ürkünç görünüp sonradan kaybolduğunu görmüştü. Kimdi ki Raşomon'un kulesinde, üstelik de bu havada hem..

Korktu. Korku içine salındı. Bir kertenkele gibi sürüne sürüne merdivenleri çıkmaya başladı. İki de bir durdu, boynunu çıkarıp ürpertilerle kuleyi gözledi.

Bir tevatürde, yerlerde ölüler serilmiş kalmıştı, yatıyorlardı. Şavkın sönmeye yüz tutmasında kaç taneydiler, sayamadı. Yalnız arada görebildiği kadarı, bir kaçı çırılçıplaktı, bir kaçı da giyimli kuşamlı. Bir kaçı kadındı ölülerin; kolları iki yana açılakomuş, ağız-

ları bir karış, taştan bebekler gibi öyle sus pus şuraya buraya serilivermişlerdi. Hepsi de ölüydü. Kuşkusuz. Çıplak memelerine, omuz başlarına ölü bir şavk donuk donuk vuruyordu. Alt yanları karanlıktaydı, göremedi. Çürüyüp kokuşmuşlarından öylesine ağır bir koku geliyordu ki, elinde olmaksızın avucuyla burnunu bastırdı, kapadı.

Elini indirip yeniden baktığında, iki büklüm yana kıvrılmış bir ölünün ardından cadı kılıklı birilerinin çıkıverdiğini gördü. Kara, kuru, incecik, ak pak saçlı bir koca karıydı; benzese benzese yaşını başını almış rahibelere benziyordu. Sağ elinde bir çam yanarı vardı, kara uzun saçlarını elinde doladığı bir ölüyü kaldırmış, yüzünü inceliyordu.

Korktu, ürktü, olanlara bakakaldı. Soluk almaya bile yüreği elvermiyordu. Tüyleri diken diken olmuştu.

Cadı, çam yanarını yerdeki iki yarık arasına sokuşturdu, boşalan elleriyle ölünün başındaki saçlarını tek tek çekip yolmaya girişti. Anaç bir maymun yavrusunun başında nasıl bin dikkatle bit ayıklarsa, öyle. Saçlar, cadının her çekişinde kafa etinden yumuşacık ayrılıyor, tâ diplerinden köklenip çıkıyordu.

Yüreğindeki deminki o korku apansızın eksildi, yerini bir tiksinti, bir kızgınlık, bir öç aldı: büyüdü büyüdü. Koca karının çam yanarı gibi tutuştu.

Yine bir tevatürde, koca karının durumu-

nun ne olduğunu kestirememişti; iyi miydi, kötü müydü ?

Ama gözleri önünde, böyle böyle olsun ? Bu fırtına borada, bu Raşomon'da ? Üstelik bir ölünün saçını başını yolmak, bağışlanmaz bir cinayetti. Düpedüz. Bu demin aklettiği hırsızlık defterinde bile yazmazdı.

Doğruldu, bütün gücünü bacaklarında topladı; çekti kılıcını, uzun adımlarla merdiveni çıktı, cadı karının üzerine yürüdü.

Cadı gelişini duydu, gözleri fincan fincan açıldı, sıçradı hemen: korkudan da tir tir titriyordu; göz açıp kapayıncaya kadarki bir sürede dengesini bulduğu gibi etinden et koparılırcasına bağırarak merdivenlere saldırdı.

«Dur! Nereye alçak ?»

Ardından seğirtti, cadının yolu önüne durdu; Cadı da can derdindeydi; bir itiş kakış, bir kaç - koş oldu, birbirlerine girip ikisi birden ölülerin üzerine kapaklandılar. Cadı karının kollarında bir damla et yoktu, takır takır kemikti, bacakları da kuş bacaklarıydı.

Kılıcını çekti, par par yanan demiri cadının burnuna dayadı. Cadı hiç sesini çıkarmadı, titredi kaldı. Gözleri yuvalarından uğramıştı, tık soluk soluyordu.

Kızgın, hoşnutsuz cadıya baktı, güç tanınır bir sesle konuştu :

«Bak buraya, ben kollukçu falan değilim. Raşomon'dan şöyle geçiyordum, yabancıyım. Yani ne senden yana ,ne sana karşı, anladın mı? N'apıyorsun burda onu öğrenmek istiyorum. De bakalım ?»

Cadı karının gözleri büyük büyük açılmış; kıpkırmızı kesik, avını gözleyen yırtıcı hayvan gibi bin dikkatle bakıyordu ona. Dudakları kıpırdadılar, lafları ağzında çiğniyordu sanki; kesik kesik, karga gibi gakladı

«Saçlarından peruka yapacaktım, ondan yoluyordum..» dedi.

Düş bir anda bozuluverdi. Cadı cadılıktan çıkmış, ayakları dibinde tir tir titreyen yoksul, zavallı bir koca karıcık oluvermişti. Büyücü müyücü falan değildi, işi gücü ölü kafalarından peruka yapıcılarına saç yolmaktı. Bunları satacak da, eline geçenle iki lokma birşey alacak da...

İğrendi, yüreğinde bir aşağılama duydu, korkusu çekmiş gitmişti. Kin vardı şimdi, öbürlerinden ayrık bir duygu.

Koca karı yerdeki bir ölünün saçlarını çekiştirip duruyor, bir yandan da mırıl mırıl konuşuyordu

«Bir ölünün saçlarını yolup sonra ondan peruka yapmak, sana şeytan işi gibi geliyor değil mi ? Şeytan işi.. Daha iyisine mi lâyık yani bunlar? Hiç bile. Al şu kadını diyelim... Uzun,

simsiyah, güp güzel saçlı... Sağlığında onun yaptığı da eğri bir işti, askerlere çiroz niyetine kurumuş yılan eti satardı, vebadan geberip gitmeseydi, şimdi hâlâ yılanlarını çiroz diye asker milletine sokuşturacaktı da. Ama alan memnun satan memnundu. Askerler en lezzetli çiroz, onun sattığı çirozdur derlerdi. Şunu demelere getiriyorum; kötü birşey değildi aslında yaptığı, hep çaresizlikten. Yapmasaydı, açlıktan nefesi kokardı. Yaptı kurtuldu, yaşadı. Benim de aynı şeyden saçlarını yolduğumu bilse, gık demezdi buna, gık!.»

Beriki kılıcını kınına soktu, bir eli kabzasında, koca karının dediklerini dinledi. Öbür eliyle de yanağındaki büyümüş sivilceyle oynuyordu. Dinledikçe içinden güvenli bir yüreklilik uyandı.

Önünde iki şık vardı, birinden birini seçecekti Ya açlıktan ölecek, ya hırsızlık, eşkıyalık yapacak, soyguncu olacak..

«Demek böyle ha ?» dedi.

Koca karı susmuştu.

Sivilceden ayırdığı sağ eliyle koca karıyı gırtlağından kavradı

«Şimdi de ben seni bir güzel soyup sovana çevireyim de gör..» dedi. «Çünkü benim de başka çarem yok..»

Koca karının üstündekileri bir çekişte yırtıp attı, sıyırdı aldı her şeyini: koca karı

can pazarı, bacaklarına sarılmak istedi ya, bir tekmede ölülerin yanına savurdu, cadıya beş basamak yukardan bakıyordu.

Sonra koca karının çullarını koltuğunun altına sıkıştırdı, bir çırpıda merdivenleri indi, gecede basamaklar gümbür gümbür gümbürdedi, sonra her şey yine eski suskunluğuna döndü.

Ardı sıra, koca karı ölülerin arasından yine göründü; homur homur merdiven başına gitti, bağıra çağıra ilendi. Çam yanarı titrek titrek yanıyordu. Saçları, koca karının yüzünü gözünü örtmüştü. Darmadağın. Son basamakta durdu, son çam yanarının şavkında çevreyi dinledi. Yalnız karanlık vardı; karanlık, bir de bilinmeyenle hiç bilinemeyen.

EJDERHA

«Of aman, Tanrı korusun!» dedi Uji Dainagon Takakuni. «Tam düş anı, gözlerimi açıp uyanıverdiğimde, hava ne kadar da sıcak gelmişti bana bugün. Çevrede çam dallarından sarkan sarmaşık çiçeklerini kıpırdatacak enez bir rüzgâr bile esmiyordu. Pınarın çağıltısı başka zamanlar serinletirdi beni. Ama bugün o çağıltı, serinlik verme şöyle dursun, çekirgelerin uğultusunda boğulmuş gibiydi, sıcağı da bir güzel arttırıp çoğaltıyordu. Of! Çocuklar, yelpazeleyin yelpazeleyin!.»

«Ha, millet sokaklara mı döküldü dediniz? Ben de giderim tabi! Hadi ardım sıra gelin bakalım çocuklar, hadi! Unutmayın yelpazelerinizi de.»

«Saygılarımı sunarım efendim. Takakuni'yim ben! Ayrıca bu süssüz sade giyimimi de bağışlamanızı dilerim.

«Bugün sizden bir dileğim var, çek-çekimi Uji çayhanesinin orda bu yüzden bıraktım geldim. Ben de öbürleri gibi hikâye yazmayı kuruyordum gelirken. Ama şu mutsuzluğuma bakın ki, yazacak değerde bir tek hikâye bile bilmiyorum. Tembelim de üstelik. Hikâye diye düşünüp kafamı yormak hem canımı sıkı-

yor, hem işime gelmiyor pek. Bugün böyle geçsin dedim kendi kendime; siz bana bir hikâye anlatın, ben de onu yazayım, kitabıma aktarayım.

Ben Takakuni'yim ya, dilediğim gibi girer çıkarım İmparatorun sarayına, elimi kolumu sallaya sallaya gezerim ; her bir yerden dilediğim kadar hikâye masal dinlerim, devşiririm onları ama, bugün böyle olsun istedim. Siz anlatacaksınız, ben yazacağım. Biliyorum, güç olacak sizin için, fakat sizler iyi kişilersiniz, kırmazsınız beni. Bu istediğimi onaylıyor musunuz?

«Hepiniz de mi? Bin kez sağolasınız! Şimdi tek tek dinleyeyim bakalım anlatacaklarınızı.»

«Hadi sizde çocuklar, gösterin kendinizi, sallayın yelpazelerinizi. Bütün gücünüzle sallayın da odanın dört bir yanını bir lokmacık olsun rüzgâr dolansın. Belki serinleriz azıcık. Sen, demircibaşı, sen çömlekçibaba, çekinmeyin canım; ne var da ne çekinecekmişsiniz! İkiniz de yaklaşın şöyle şu sıraya. Sushi'ci nine, dokunmuyor mu güneş sana? Sen de koy bari kovanı verandanın bir kıyıcığına, daha iyi! Rahip efendi, sen de bırak elinden altın dünbeleğini. Sen savaşçı samuray, sen dağlardan gelen gezginci rahip, şöyle şuraya şu hasıra oturun hep birlikte. Herkes bir güzel otursun. Hazır mısınız hepinizde? Evet mi? Eh,

çömlekçi baba, en yaşlımız sensin, sen başla bakalım ilk önce: anlat hikâyeni. En beyendiğin bir hikâye olsun ama..»

«Soylu çağrmıza teşekkürler ederiz..» dedi yaşlı adam. «Sayın bayımız dediler ki; biz kullarının anlatacakları hikâyeleri toplayacak, onlardan bir güzel kitap yapacakmış. Öyle dediler. Bu benim için erişilmez bir onurdur. Hayır dersem, sayın bayımızın hoşuna gitmez sanıyorum. İzininiz olursa size geçmiş, eski ama şaşırtıcı, delidolu bir hikâye anlatacağım.»

Bunları dedi, sonra anlatmaya başladı.

Çok eski günlerde, benim de genç olduğum sıralarda, Nara'da, Kurodo Tokugyo adında bir rahip yaşıyordu: olağanüstü kocaman burunlu bir rahip burnunun ucu, bütün bir yıl boyunca, boya küpüne batmış gibi kıpkırmızı parlar dururdu hep. Nara'lılar «Kocaburun Kurodo Tokugyo» derlerdi ona. Ama «Kocaburun Kurodo Tokugyo» uzun geldiğinden, çokluk, «Kocaburun» der çıkarlardı; «Kocaburun» daha kestirmeydi de ondan. Bir kaç kez ben de gördüm onu. Nara'daki Kofuku Tapınağında. Burnu koskocaman, kıpkırmızıydı. Benim bile içimden geçti «Kocaburun» demek; «Kocaburun» diye onla alay edenlere hak verdim.

Bir gece işte bu «Kocaburun» rahip bir

başına yanında kimse mimse olmadan küçük Sarusawa gölüne geldi, salkım söğütlerin önündeki sıraya bir karatahta koydu, üstüne de büyük büyük yazdı: «Bu Martın üçüncü günü bu gölden bir ejderha çıkacaktır.»

Gerçeği sorarsanız, bu küçücük avuç içi kadar ufacık gölde bir ejderhanın yaşayıp yaşamadığını o da bilmiyordu hiç. Tabii, Mart ayının üçüncü günü durup dururken gölden bir ejderhanın vıırt diye çıkıvereceğini söylemek yalandı elbet. Hem de yalanın kuyruklusu ! Bunun yerine, bu gölden hiçbir ejderhanın çıkmasının mümkün olamayacağını ileri sürse de bunu savunsaydı, daha özdenli kişi olurdu herhalde.

Tabii, herkesi herşeye iten bir neden vardır. «Kocaburun»u da bu tür bir davranışa Nara rahiplerinin kendisine karşı takındıkları o alaycı tutum itmişti. Rahipler, «Kocaburun»un burnuyla alay etmeyi, onu tiğe almayı artık alışkanlıktan sayıyorlardı. Yaptığı aslında karıştırıcılık, ortalığı bulandırmacılıktı; ama «Kocaburun», bu yoldan giderek öbür rahiplere oyun oynamayı tasarlamıştı; bunu bunu yapacak, sonra da karşılarına geçerek bu kezde o onlara gülecekti.

Sayın bayımız, bu çeşit bir düşünüş size gülünç gelebilir. Belki de siz haklısınız. Ama bu çok eski bir hikâyedir; üstelik o günlerde de bu gibi oyunlar düzenleyenler öyle parmakla gösterilenlerden değillerdi.

Ertesi günü karatahtayı ilk bir kocakarı gördü; her Tanrının günü yolunu düşürür, Kofuku Tapınağındaki Budaya yakarıya gelirdi. Sis inmiş küçük gölün kıyıcığına bir elinde bambu baston, öbür elinde tesbih tıngır mıngır yaklaştığında, bir gün önce gelip giderken salkımsöğütlerin altında rastlamadığı o karatahtayı gördü, durdu. Karatahtanın yeri bura değildi ki. Buda severler için tapınakta üzerine yazı yazarlar, bildireceklerini bildirirlerdi hep. Hiç bir zaman onu buraya getirip komamışlardı. Yeri bura değildi çünkü. Şaştı kaldı kocakarıcık. Okuması yazması yoktu, o yüzden geçeyim gideyim dedi karatahtanın önünden, baktı: karşıdan rahibin biri geliyor. Mutlandı. Ricacı oldu rahipten, ne yazıyor okuyuversin istedi. Karatahtada «Bu Martın üçüncü günü bu gölden bir ejderha çıkacaktır» yazıyordu.

Bunu okudular, ikisi de şaşırıp kaldılar.

Kocakarı eni konu aptallaşmıştı. Çarpık çurpuk vücudunu doğrultmaya savaştı, rahibin yüzüne bakıp sordu:

«Bu gölde ejderha da yaşar mıymış ? Olur mu ki ?»

Rahip gerginliği önlemek amacıyla bilgiç bilgiç kocakarıya dedi ki :

«Çok eskiden Çinli bir bilginin gözkapağında bir arpacık çıkmıştı, hem nasıl iri bir arpacık? Olursa o kadar olur! Bilgini ha bi-

re kaşındırıp dururdu. Günlerden bir gün gökyüzü apansızın kararıverdi, her yanı bulutlar sardı, korkunç bir yağmur sellerle boşandı: işte o an arpacık patladı. Derler ki, arpacıktan bir ejderha peydahlandı, sonra bir bulutun ardında göğe yükseliverdi. Gözkapağında çıkan bir minik arpacıkta ejderha kısmı yaşarsa, bu ufacık gölde kimbilir kaçı bir arada bulunur onların..»

Rahip dediğin hiç adama yalan söyler mi? Kocakarı hep inandı bu anlatılanlara, biraz korkmadı değil bu sözlerden. İşte, durum gün gibi açıktı, ortadaydı.

«Yaa!.» dedi. «Zaten su da bulanıkça. Bundanda mümkündür diyorsunuz..»

Daha Mart ayının üçüncü gününe epeyi vardı o gün ya, kocakarı bambu bastonunu bile kullanmadan dualar okuya üfleye rahibi bir başına kodu, kaçar gibi uzaklaştı ordan.

İnsanların ne olduklarını, ne olmadıklarını iyiden iyiye bilmezseydi rahip, kahkahadan kırılırdı, öylesine bir duruma gelmiş, zor tutmuştu kendini. Çünkü, kocakarının akıl danıştığı rahip, «Kocaburun» Kurodo Tokugyo'dan başkası değildi de ondan. Gölcüğün kıyısında bir süre dönüp dolanmış, gece karatahtaya yazdıklarının insanlarda ne etki yaratacağını kafasında uzun uzun düşünmüştü.

Kocakarının ardından bir kadın yolcuya rastladı. Kadın yalnızdı, yanı sıra yükünü yük-

lenmiş uşağı yürüyordu; etekliği küçük küçük böcek resimleriyle bezeliydi. Karatahtanın yanından geçerken durdu da, şöyle yan gözle yazılanlara bakıp okudu. «Kocaburun» rahip de hiç birşeyden habersizmiş gibi sokulmuş, karatahtada yazılanları ilk görüyormuş gibi okumaya başlamıştı. Gülmemek için kendini zor, tutuyordu.

O koca kırmızı burununu gürültüyle çekti, hiç ses çıkarmadı; ağır ağır Kofuku Tapınağına yollandı. Tapınağın güney kapısında iyi bir rastlantıyla oda yoldaşı adına Emon dedikleri rahiple karşılaştı:

«Maşallah, bugün erkencisiniz..» dedi Emon, pala kaşları şaşkınlıktan alnına kalkmıştı. «Ama havaya güvenmemeli, bir bakarsınız bozuverir de.»

Kocaburun :

«Doğru..» dedi. «Gerçekten bozabilir, hiç güvenmemeli..» Bir yandan da koca burnuyla oyunuyordu, dilinin altında birşeyler saklıymış gibi de bir tavır takınmıştı; mahsustan. «Sarusva gölünden Martın üçüncü günü bir ejderhanın çıkıvereceğini söylüyorlar. Bana da dediler az önce..»

Emon, Kocaburun'a kuşkuyla baktı. Dik dik. Yutkundu bir, gırtlağını karıp temizledi, alaycı alaycı gülümseyerek :

«İyi bir düş görmüşsünüz herhalde..» dedi. «Tâbirnameye göre bir kişinin düşünde ejderha görmesi, o kişi için hayra alâmettir.»

Sonra dibeğe benzer yamru yumru kafasını iki yana sallayıp «Kocaburun»un yanından geçmeye yeltendi. «Kocaburun» :

«Kaybolmuş bir ruh kurtuluşun çok ötesindedir» diye mırıldandı, taşı gediğine koydu.

Emon duydu bunları, duydu da öyle bir kızgınlıkla gerisin geri döndü ki, o an kendirle bağlı takunyalarının dikiş yerleri çatır çatır ettiler. «Kocaburun»u Buda üzerine tartışmaya çağırırcasına gözleri çakmak çakmak :

«Bir ejderhanın apansızın bir gölden peydahlanıvereceğine dair elle tutulur bir dayanağınız mı var ki?» diye sordu.

«Kocaburun» hiç oralı değilmiş gibi davrandı buna karşılık, becerdi de pekâlâ. Gün, küçük gölün suları üzerine yeniyle doğuyordu, başıyla göstererek:

«Dediklerimden bir kuşkunuz varsa, gidin bakın salkımsöğütlerin altındaki karatahtaya, kendi gözlerinizle görün..» dedi.

Emon'un katı inatçılığı git gide eski gücünü yitirmişti, gözlerini kısıp baktı göle doğru.

«Oraya bir karatahta mı konmuş?» diye sordu yavaş bir sesle. Sonra başını sallaya sallaya «cık cık!» diye diye yürüdü gitti.

«Kocaburun»un duyduğu hoşnutluğu, yüreğinde kabaran coşkunluğu düşünebiliyor musunuz? Koca burnunu hart hart diye öyle

bir kaşımak istiyor du ki... Tapınağın büyük kapısının taş merdivenlerini çıkarken uygun düşsün diye yüzünü bir güzel astı, ama bir ara yine gülmekten kendini alakoyamadı.

Daha birinci günün sabahında karatahtadaki «Bu Martın üçüncü günü bu gölden bir ejderha çıkacaktır» yazısı, halk üzerinde beklenmedik bir etki yarattı. Evet, zaten Sarusawa gölünde bir ejderha saklanmış yaşıyordu; Nara'da hep bu konuşulmaya başlandı: her yerde, her evde, her toplulukta. Bir kaç akıllı kişi çıktı, «bu bir oyundur canım, hiç ejderha mejderha mı olurmuş gölde?» dediler. «Eh, el elden akıl akıldan üstündür. Millet bu doğruya inanacak; tabii canım, bu olsa olsa bir düzmece, bir oyundur, inanılır mı?» deyip geçecekti ki, Kyoto şehrinde bir ejderhanın apansızın ortaya çıkıp göğe çekildiği haberi geldi, tuz biber ekti. Karatahtanın dediklerinin bir oyun, bir düzmece olduğunu ileri sürenleri bile bir düşüncedir aldı: Gerçek miydi, değil miydi? Olabilir miydi, olamaz mıydı? Eh, Kyoto'da madem bir ejderha peydahlanmış sonra da göğe çekilmişti, Sarusawa'da da niye olmasındı yani? Madem orda.. Onları da aldı mı bir kuşku..

Ardından, bir başka beklenmedik olay daha patlak verdi. Ejderha söylentisinin onuncu gününde, ünlü bir Shinto rahibinin dokuz yaşlarındaki kızı, o gün annesinin dizi dibinde uyumaya çalışırken; yarı düş içinde bir kara bulutun gökten ağır ağır süzüldüğünü, süzü-

len buluttan bir ejderhanın peydahlandığını, yere doğru indiğini görmüş; ejderha tıpkı insan gibi dile gelerek :

«Martın üçüncü günü göğe çekilmek zorundayım, n'apayım! Ama siz hiç tedirgin olmayın, bakın işinize, benim şehir halkına bir kötülüğüm dokunmayacak. Kimse kaygılanmasın..» demişti. Küçük kız, düşünde gördüklerini bir bir annesine aktardı. Tabii kısa bir sürede, Sarusawa gölünden Martın üçüncü günü göğe çekilecek ejderhanın küçük kızın düşünde görünüp söylentileri kendi ağzıyla da doğruladığı haberini mısırdaki sağır sultan bile duyuverdi.

Ortalık çalkalandı, şehirde bütün yürekler kabardı. Ağızdan ağıza derken hikâye büyüdü de büyüdü, herkes berikine aktarırken bire bin katmayı da unutmuyordu.

Ejderha.. dedin mi, bir çocuk boyuna bosuna bakmadan esinlenip ejderhaya adanmış şiirler döktürüyor; ejderha.. dedin mi, düşünde görüp hemen sıcağı sıcağına uyanan bir rahip efendi ezgili yakarılar yazıyordu. Öyle ki, bir gün de adamın biri; «ben ejderhayı gözlerimle nah bunlarla gördüm» diyecek kadar işi ileri götürdü.

Bu, sabahın köründe pazara balık satmaya yollara düşen kocamış bir balıkçıydı. Yine böyle bir günün sabahı, kalkmış, balıkları elinde yola koyulmuş; tam Sarusawa'nın önünden geçereken, sabahın alacakaranlığında su yüzünde pırıl pırıl parıldayan bir halkının geniş-

leyip bir ışık dalgasında karatahtanın durduğu salkımsöğütlerin altına kadar yayıldığını görmüş. Olay, ejderha lâfının bütün milletin ağzında sakızlaştığı bir dönemde geçiyordu. Kocamış balıkçı, Tanrı ejderhanın o an sudan çıktığını sanıvermiş. Korkmuş, ne de olsa ejderha! Yarı sevinmiş, ee, kolay mı herkesin diline doladığı ejderhayı görmek? Tir tir titreyerek balıklarını yere atmış elinden, ağaca çıkıp daha iyi göreyim demiş. Çıkmış, görmüş de. O alacakaranlıktaki yarı aydınlanmış suyun yüzünde, kara bir zincir gibi heybetle yığılıp saklanmış bilinmeyen canavarı görmüş. Yani ejderhayı! çevredeki seslerden ürkmüş ejderha; kara zincirler bir anda çözülür gibi olmuş, kaşla göz arasında kayboluvermiş suyun yüzünden. Gördükleri karşısında, kocamış balıkçı, soğuk terler dökünmüş. İnmiş ağaçtan balıklarını koduğu yere dönmüş. Bir de ne göre? Ne sazan balığı var, ne yılan, ne mürekkep balığı! Hepsinin yerinde yeller esiyor.

Bu olaya duyanların bir bölüğü iyi güldüler: «Balıkları kim götürecek? Olsa olsa bir aç sansar kapmış gitmiştir..» dediler. Bir bölüğü de karşı çıktılar buna: «Kıral ejderhanın hakim-i mutlak olduğu bir gölde sansar ne gezermiş? Kıral ejderha, teb'ası balıklara acıdı, onları gerisin geri göle çağırdı..» dediler.

Ortalık birbirine girmiş gidiyordu. Her kafadan da ayrı bir ses çıkıyordu tabii. İyiye yoranlar mı istersiniz, kötüye yoranlar mı? Gırla; «Kocaburun», yaptıklarından ettiklerin-

den hoşnut, çenesini sıvazlıyor, burnunu hababam çekiştiriyordu.

Eh, zaman dediğimiz şey de duracak değildi ya, o da görevini yerine getiriyor, durak-sız ilerliyordu. Martın üçüncü günü eli kulağındaydı.

Ejderhanın göğe çekileceği o ünlü güne dört beş gün kala, «Kocaburun» hiç beklemediği bir şaşkınlığa uğradı: Settsu eyaletinin Sakurai şehrinde rahibelik yapan teyzesi, o akla hayale sığmaz koca yolu tepip Nara'ya gelmez mi ?

Amacı, ne bahasına olursa olsun, gözcağızlarıyla ejderhanın gölden çıkıp göğe çekilmesini görmekmiş. Herşeye razıydı bunun için. «Kocaburun» hemen karşı çıkmıştı buna, deli miydi neydi bu kadın? Hiç olur muydu? Amma şey! Korkuttu, olmadı: sert yaptı, olmadı; yalvardı yakardı, olmadı, olmadı işte. Teyze, nuh diyor, peygamber demiyordu. Ne dense kulağının arkasına atıyordu, ne dense..

«Bende yaş yetmiş iş bitmiş ey oğul!» dedi. «Son demlerimde kıral ejderhayı gözlerimle görmezsem, mutlu ölemem. Göreyim, duamı edeyim, öyle öleyim. Son arzum bu..»

«Kocaburun» n'apsın? Bu bir oyundur, bir düzmece, ben uydurdum bunu, elcağzımla yazdım o karatahtaya, böyle birşey yok.. diyemezdi ki. Sonunda boyun eğdi yaşlı teyzesine, madem öyleydi, peki; Martın üçü gelsin birlikte giderlerdi, götürürdü teyzesini, gösterirdi. Sözdü.

Teyzenin gelişi, bir başka şeyi de doğruladı: söylenti, tâ Settsu'dan Izumi'ye, orlardan Kawachi'ye, Yamashiro'ya, Omi'ye, Tamba'ya kadar dalga dalga yayılmış, her yanı sarmıştı. Oysa «Kocaburun»un bu oyunu düzenlemekteki tek amacı, Nara'lılardı. Siz bana bunu yaparsınız ha, durun ben de size bir oyun oynayayım da görün gününüzü.. demişti. Nara'yla bir, kaç eyalet insanı etki altında kalmıştı, bunu düşündükçe içi ürperiyordu. Kolay mıydı?

Rahibe teyzeyi Nara tapınaklarını gezdirirken, «Kocaburun» kollukçulardan kaçan bir suçlu gibi sayıyordu kendini. O duygu içindeydi. Sokaklarda, önüne gelen tütsü yakıyordu, salkımsöğütlerin önündeki çiçekler temizlenmiş, ayrıkları ayıklanmıştı. Bunlardan üzüntü duyuyordu «Kocaburun». Bir yandan üzüm üzüm üzülüyor, bir yandan da «yapacağımı yaptım ya, edeceğimi ettim ya..» diye hoşnutlaşıyordu.

Günler böylece gelip geçti, sonunda ejderhanın peydahlanıp göğe çekileceği Martın o üçüncü günü geldi çattı.

«Kocaburun» söz verdiği gibi teyzesini aldı, Kofuku Tapınağının güney kapısındaki merdivenlerin en üstüne çıkardı. N'apsındı başka? Yanında da durdu teyzesinin. Ordan Sarusawa kuş bakışı pek güzel görünüyordu, her yan ayaklar altındaydı. Gün pırıl pırıldı, gökyüzü bulutsuzdu, kapıdaki çanı çalacak bir rüzgârcık bile esmiyordu hiç.

Kawachi'liler, Izumi'liler, Settsu'lular, Harima'lılar, Tamashiro'lular, Omi'liler, Tamba'lılar - Nara'lıları arada saymak yersiz tabii - gölü çepçevre sarmışlardı. «Kocaburun» teyzeysiyle durduğu yüksek merdivenlerin en üstünden baktığında, gözün görebildiği ufuk çizgisine, Nijo'ya kadar bir uzaklıkta hınçahınç bir insan denizi gördü. Millet bayram yerine gelir gibi gelmişti; bayraklar, fenerler, uçurtmalar, yeni giysiler...

Öküz arabalarını bile süsleyip püslemişlerdi. Kırmızı mavili püsküllere bezenmişti hepsi de; uyumlu güneşlikleri insanları güneşten koruyup gölgeliyordu; altın gümüş kakmalı, işlemeli üstlükler ilkyaz güneşinde göz kamaştırarak par par yanmaktaydı.

Millet güneş şemsiyeleriyle gelmişti, şemsiyesizler tente çekmişlerdi; bir çoğu da caddelere dökülmüş, sandalya dizmişlerdi, gölün çevresi Kamo şenliğini andırıyordu. Rahip «Kocaburun», bir karatahtaya yazılı sekiz dokuz kelimelik bir cümlenin bu çeşit bir tutku tufanına yol açacağına bir türlü akıl sır erdiremiyordu.

Teyzesine şaşkın şaşkın bakarak, yavaşca :

«Aman ne kalabalık, ne kalabalık!.» dedi. Koca burnunu çekmeden, hemen oracığa güney kapısının geniş sütunu dibine çöktü.

Teyzesi, onun içinden geçenleri nerden bilsindi! Oralı bile değildi. Yerinde duramıyor, göreceğim diye boynunu ordan oraya uzatıyor,

zıp zıp zıplarken şapkası başından kayıyor, bir yandan laf yetiştiriyordu :

«Ne güzel ne güzel! Kıral ejderha, gölünün çevresinde bu kadar çok insanın kendisi için toplaştığını görünce, herhalde artık görünür değil mi ?»

«Kocaburun» oturduğu sütunun dibinde daha fazla kalamadı, isteksizce doğrulup kalktı. Merdivenlerde kıvrımlı, ya da üçgen biçimi bayramlık şapkalı insanlar birikmişti; içlerinde, yamru yumru kafasıyla hemence belirlenivеren rahip Emon efendi de vardı. O zaman «Kocaburun» herşeyi unuttu. Demek o da buradaydı ha? Hıh! Dur sen, seni bir matrağa alayımda şimdi.. Bağırdı :

«Rahip efendi, hey! Sen de ejderhanın göğe çekilişini mi seyre geldin buraya, ha?» Sesi neş'esinden çın çın ötüyordu.

Emon duydu onu, ciddi ciddi döndü; palakaşları sertçe yukarı yukarı dikildiler :

«Evet..» dedi. «Ben de burdayım, görmeye geldim. Nerdeyse görünür ejderha da.. Bekliyorum!..»

«Kocaburun» oyunun kendisini de çekip sardığım anlayıverdi; coşkunluğu dindi, anlamsız bakışlarla aşağıdaki insan denizini süzdü öyle. Eskisine bakarak daha da eli kolu bağlıydı şimdi.

Zaman durmadı, uzun bir süre geçti derken, ama gölün arı, dupduru suyunda ejderhanın çıkacağını belirleyen en küçük bir işaret olmadı. Gün suya vuruyor, çevre ısınıyor; ki-

raz ağaçları, salkımsöğütler aynasında yansılanıyordu. Göl zaten küçücük, ufacıktı, insan denizi çevresini sarınca göze daha da küçülmüş, ufalmış göründü o an. İnsan bir baktı mı, buradan ejderha mejderha çıkmaz hiç.. diye düşünebilirdi.

Kimsenin aldırdığı yoktu hiç birşeye, zaman geçmiş, saat ilerlemişmiş; n'olursa olsundu. Soluk almaktan bile çekinir bir durumları vardı, ilgiyle, dinmez bir sabırla bekliyorlardı. Bu arada gelenler arttı da arttı, öküz arabalarını alacak yer kalmadı, iğne atılsa yere düşmeyecekti kalabalıktan. Arabalar birbirine girmişti, tekerleri birbirinin tekerlerine vuruyordu. Bir önceki durumuyla şimdiki durumu karşılaştırıldığında «Kocaburun»un neler çektiğini düşünmek zor olmasa gerektir. Per-perişandı yoksulcuk.

Sonra epeyi yadırgatıcı birşey oldu; «Kocaburun», ansızın içinden bunun gerçek olduğunu, şimdilerde bir ejderhanın essahtan peydahlanıp ardından göğe çekileceğini sezinleyiverdi. Önceleri buna öldür Allah inanmazdı. Nasıl inansın, karatahtaya kim yazmıştı o yalanı? Kendisi. İnanabilir miydi kendi yalanına, kendi uydurduğuna? Ama şimdi durum başkaydı. Şu bayramlık donanıma, şu şenlik seyrine koşup gelmiş insan denizine baktıkça onun da aklı yatmaya başlamıştı. Öyle ya, hem neden olmasmdı?

Karınca gibi artan, çoğalan insan kalabalığı «Kocaburunun»u etkilemişti anlaşılan. O

heyecan, o büyük coşkunluk ona da bulaşmıştı. Bir başka nokta üzerinde de durulabilir: «Kocaburun» belki bu küçük, masum oyununun bu çeşit bir coşkunluğa yol açtığını düşündükçe kendini suçlu sayıyordu da bundan yakasını kurtarmak için yalanın gerçeğe dönmesini istiyordu.

Neyse ne, «Kocaburun», bilerek, ya da bilmiyerek ejderhanın gölden çıkıvermesini tutkuyla dilemeye başladı. Bunu yaptı yapmadı; duyduğu perişanlıkla aşağılama yükü üstünden kalktı; teyzesi gibi, dikti gözlerini, ilginç ilginç baktı durdu göle. Doğrusunu isterseniz, kendisinin - hele bu yalanı, bu oyunu düzenin kendisi olduğu halde - bu işle bu kadar ilgileneceğini düşünde görse inanmazdı. Hele çıktı çıkmadı diye güney kapısında bütün gün durup dikileceğini, hiç!

Göl, bana mısın demedi. Güneş gökten suya vurdukça vurdu, ilkyazda aydın aydın gözleri aldı. Bir bulut olsun yoktu. Herkes bekleşiyordu, şemsiyelerin, güneşliklerin, tentelerin altında; parmak uçlarında yükselmişler, sabahtan öğleye, öğleden akşama kadar vaktin nasıl geçtiğini çözümleyemeden umut sancılarından kıvır kıvır kıvranıp her an ejderhanın çıkmasını bekliyorlardı.

Günün yarısı su gibi aktı; hadi madi derken havada hafifcik, yumuşakcık bir bulut katı göründü. Apansızın büyüyüverdi de. Gökyüzü o ana kadar pırıl pırıl, apaçıktı ya, nerdee! Karardı hemen, gölün yüzünden göğe doğ-

ru bora gücünde bir rüzgâr tutuştu; su dalgalandı, kırış kırış oldu. Nasıl oldu, nerden geldi bilinmez: birden boşanıveren selli pullu bir yağmur, milleti bastırıp yakaladı: ancak başlarını sokabilecek bir deliği gücün gücüne bulabildiler. Çil yavrusu gibi dağıldılar. Fırtınanın kulakları zorlayan gürültüsü her yanı sardı, şimşekler çakıştı, sonra bir küme bulutu parçalayıp ayırmak istercesine görünmez eller uzandı, gölün yüzünden bir su, fışkırış fışkırdı. O sıra «Kocaburun»un gözleri önünde yüz ayaktan daha uzun bir kara ejderhanın karartı gibi göğe çekilen hayali belirdi.

Fırtına dinmek bilmedi. Arada kirazlar, ağaçlarından kopup savruldular. Milletin durumu, eni konu gölün kargaşalığına dönüşmüştü.

Sonunda herşey dindi: yağmur kesildi, bulutlar dağıldılar, gökyüzü yine eskisi gibi masmavi dünyamızın tavanı oldu. «Kocaburun» burnunu murnunu unuttu, çevresine bakındı. Az önce gördüğü ejderha mıydı gerçekten? Yoksa ejderha biçiminde bir düş, bir hayal miydi? Ejderha çıkacak diye kim yazmıştı o yazıyı? Kendisi! O zaman bu, mümkün değildi. Ama görmüştü, basbayağı görmüştü. Üzerinde düşündün mü, olay, daha bir sırlanıyordu.

Korkudan bitmiş teyzesini yığıldığı sütunun dibinden tutup kaldırdı. En az onun kadar korkmuş, şaşkınlamıştı «Kocaburun» da. Saklanır gibilerden değildi. Teyzesine :

«Gördün mü ejderhayı ?» diye sordu.

Teyze, şöyle bir silkindi, ah çekti derinden; başıyla onayladı, başka birşey de yapamadı zaten. Öylesine tükenmişti kadıncağız.

«Gördüm ya..» dedi titrek bir sesle. «Her yanı kapkara, yalnız altın pençeleri parıldayan o şey ejderha değil miydi ?»

Eh, demek yalnız «Kocaburun» değildi ejderhayı gören, işte bir ikinci kişi daha gözleriyle görmüştü.

Sonraları, gölden döne dolana çıkıp yine döne dolana gökyüzüne çekilen ejderhayı gözleriyle görenlerin sayısı bununla kalmadı, arttıkça arttı. Her boydan, her yaştan çeşitli kişilerin; ejderhayı nah bu gözleriyle gördükleri söylendi durdu.

«Kocaburun», gerçi dayanamayıp karatahtaya yazıyı yazanın, oyunu düzenleyenin kendisi olduğunu bir çok kez açıkladı ama, başta Emon efendi, rahip arkadaşlarının hiç biri buna inanmadılar.

Bir de şu var: acaba «Kocaburun» bununla gerçek amacına varabilmiş miydi? Yani, istediğini sağlayabilmiş miydi? Bunu «Kocaburun»a da sorsanız, böyle böyle mi deseniz, sanırım o bile soruyu tam karşılayamıyacaktır.

Uji Dainagon Takakuni :

«Amma da esrarengiz bir hikâye ha!» dedi. Öteden beri hep söylenirdi zaten, gûya Sarusawa'da bir ejderha yaşarmış da... Yalnız sen bu hikâyenin ne zamanda geçtiğini

söylemedin anlatırken. Evet, belki de eskiden böyle bir ejderha yaşamıştır orda, olabilir. O zamanlarda, insanlar ejderhaların suların dibinde yaşadığına inanırlardı çünkü. Böyle, olunca ejderhalar da zaman zaman sulardan göklere çekilirler, tanrılar gibi de sırlı bir biçime bürünürlermiş. Neyse, ben sizlerin anlatacaklarınızı kendimce yorumlamadan dinlemek istiyorum. N'olursa olsun! Şimdi hangisinden, gezginci rahiplerden mi anlatacaksınız.?»

«Ne?» diye sözünü sürdürdü Takakuni. «Seninki de bir başka kocaburunlu rahip, İkeno - no - Zenchinaigu'ya dair mi? Bu, deminki kocaburunlu rahibin hikâyesinden daha ilginçtir herhalde. Ee, hadi başla da anlat bakalım onunki neymiş...»

AH ÇORBA VAH ÇORBA!

Bu hikâyemiz aşağı yukarı bundan binyüz yıl öncesinde geçiyor. Tam tamına hangi çağdı? bunun hiç önemi yok. Genellikle okurun bilmesi gereken nokta, hikâyemizin Heian döneminin ilk yıllarına sırt verip yaslandığıdır. İşte o sıralarda, Kyoto'da Naip Fujiwara Mototsune'nin hizmetine girmiş bir samuray yaşıyordu. Burada onun adını da anmak doğru bir davranış olacaktır ama, yazık ki o günlerin, kuyudatında adı hiç düşürülmemiş. Bu yüzden bir yerde ne geçmiştir, ne anılmıştır, Belki de çok yalın, düz, sıradan, özelliği mözelliği olmayan biri olduğu içindir bu. O günlerin yazarları - çizerleri bu çeşit kişileri n'apsınlar? Onların ne serüvenleriyle, ne de yaşantılarıyla ilgilenmemişler. Bundan ötürü, o çağın yazarları, günümüzün natüralist okulu yazarlarından çok ayrıktırlar. Buna karşılık, Heian dönemi yazarlarını tembellikle, işgörmezlikle yok yere suçlamamalı.

Neyse, zaten konumuz da o değil. Bizim hikâyemizin kahramanı, Fujiwara Mototsune'nin hizmetine kendini adamış, subaydan bir samuraydı. Saray erkânında beşinci sınıf bir kişiydi. Beşinci sınıf diyorsam hemencecik gözünüzde büyütmeyin bunu, o günlerde sarayda beşinci sınıflık küçük bir rütbecikti.

Japon dilinde rütbeye «goi» derler. Biz de kahramanımızı «goi» diye anacağız hep.

Goi, dedimdi ya, yalın, süssüz, sıradan, gösteriş dışı bir kişiydi. Yanakları iki yandan sarkardı da yüzünü daha uzunlaştırırdı. Upuzun, at gibi bir yüz düşünün; öyle! Dudakları ile... Durun bakalım biraz, biz burada onun her özelliğini böyle uzun uzadıya sözkonusu edecek olursak hikâyemiz ne biter, ne başlar; türkülü masala döner sonra. Kısaca şöyle tanımlayalım, olsun bitsin: Görünüşte evcimendi, biraz da şapşal. Naibin hizmetine ne zaman girmişti, ne zaman, nerden gelmişti? Bilen yoktu. Günlük yaşantının işleri arasında rengi atık giyimi kuşamı, başından hiç çıkarmadığı başlığıyla ağırca davranışlı bir samuraydı işte. Bir burnu vardı; kıpkırmızı. Sanki doğuştan kızarıktı o burun. Sujaku caddesinden esip ortalığı birbirine katıştıran rüzgâra tutulmuşlardan bir bıyıkları vardı; biçimsiz birşey. Naibi de bilirdi bunu, çobanı da. Herkesin malûmuydu. Bu yüzden Goi'nin çevresindekilerden neler çektiğini, neleri neleriyle karşılaştığını düşünmek zor olmasa gerek.

Arkadaşlarının gözünde bir çöp kadar bile değeri yoktu. Kendisinden daha aşağı rütbeliler, saraydan olsunlar olmasınlar - sayıları hemen hemen yirmi kadardı - herkes, inanılmayacak bir aşağılamayla bakarlardı ona. Horlarlar, kötüce davranırlardı. Goi, bir iş buyurdu mu, dinleyen bile çıkmaz, yarım ağız-

la bir «ha.., ha..» derler; omuz silkerler, yine kendi dalgalarına dönerlerdi. Goi, gözlerinde bir hiçti; koca Japon denizinde nasıl bir ufacık damla kimseye ne tedirginlik verir, ne birşey yapar, öyleydi Goi'nin durumu da.

Kimseye ne iyiliği dokunurdu, ne kötülüğü. Bu, eni konu duyulurdu çevresinde; o yüzden samuraylar odasındakilerin hiç biri - bunlara üstlerini de katın - onunla ilgilenmez, geçerdi. Goi ile konuşmak bile yüksünlüktü: bütün buyruklar işaretleşerek verilirdi ona. Oysa siz de bilirsiniz, insan sesinin oluşumu ne bir kaza sonucu, ne de bir rastlantıdır: konuşma dediğimiz şey, hep yalın işlerin düzeni için midir? Ama berikiler, çoğu kez dertlerini Goi'ye anlatmakta o denli güçlüklere, zorluklara uğradılar ki sonunda canlarına tak dedi, caydılar. Kendi başarısızlıklarına gerçek neden diye «Goi bizi anlamıyor» kulpunu taktılar. Bir şeyi söylüyorlar söylüyorlar, bir türlü anlatamıyorlar mı ona? Tamam! Suç, Goi'deymiş; bunlar anlatıyorlar da o anlamıyormuş gibi dikerlerdi gözlerini: biçimsiz başlığından yinmiş papuçlarına kadar tepeden tırnağa süzerler, sonra sırtlarını çeviriverirlerdi.

Goi, hiç gücenmezdi bunlara. O denli yitik, o denli ürkeksiydi, bu haksız davranışlara bana mısın demezdi.

Samuraylar, bütün sululuklarına hedef diye Goi'yi alırlardı; yaşlılarda ona dair pek iyi sözler etmezlerdi: bu, gençlere daha bir

atılganlık, daha bir yırtıcılık verirdi. Ondan sonra gelsin şaka üstüne şaka, sululuk üstüne sululuk.

Yüzüne karşı demediklerini bırakmazlardı: ne burnu kalırdı, ne başlığı, ne bıyığı, ne de giyimi kuşamı... Yorulmaksızın, bıkmaksızın hem de. Bunlarla kalsalar neyse neydi; ama Goi'nin altı yıl önce ayrıldığı tavşan dudaklı, karısının sarhoş bir Budacı rahiple serüvenlerini anlata anlata bitiremezler, temcit pilâvı gibi iki de bir tekrarlarlardı. Ah, bu kadarla kalsalar yine iyiydi; nerdee! İşi, giderek tatsızlığa, türlü çirkinliklere dökerlerdi. Saymakla bitecek soyundan değildi. Birini deyivereyim size: pirinç rakısı içtikleri bir sırada, Goi'ye içine bir güzel işedikleri rakıdan vermişler, afiyetle içirmişlerd.

Hayrettir, Goi'de ne bir ses vardı, ne bir nefes. Duyarsızlıkla karşılıyordu olanı biteni. Ya da gözleyenlerine öyle görünüyordu. Önünden ardından ne söylenirse söylensin yüzündeki o anlam bir günden bir güne en ufak bir değişikliğe uğramıyordu. Hiç birşey demezdi; suskun, bıyığını okşar, günlük işlerini sürdürür, havuzda yüzen bir ördek kadar bile kızmış görünmezdi.

Başlığındaki kurdelâya kâgıt bağlarlardı; Goi'de ses yok. Kınına çarık sokarlardı; Goi'de ses yok yine. O an yalnızca üzgün bakınır :

«Ama niye yaptınız bunu?» derdi, hepsi hepsi.

Yüzünden ağlıyor mu, gülüyor mu? anlamak mümkün değildi.

Bu kötülüğün semtine uğramadığı belli yüzüne bakanlar, az cırlakça sesini duyanlar, içten içe bir acınma duyarlardı ona karşı.

«Bizim yüklenip kızdırdığımız Goi değil galiba. Olsa olsa bu durumda biri, ya da birileri; herhalde onun yüzünde, sesinde bizim taş gibi kaskatı yüreklerimize sesleniyor, duygululuk aşılamaya bakıyor..»

Gelgelelim bu acınma pek ömürsüzdü, pek azı duyardı bunu. Bir süre sonra alaylar, sululuklar, taşkınlıklar başlar, gırla giderdi yine.

İçlerinde rütbesiz bir samuray vardı; Goi'ye, Goi'ye yapılanlara pek üzülüyordu. Tambal'ıydı, gençti daha, bıyıkları yeni yeni terliyordu. Başlarda, o da bilmeksizin Goi'nin burnuyla matrak geçenlere katılmıştı. Sonra günlerden bir gün, Goi'nin:

«Ama niye yaptınız bunu?» diye sorup üzgün üzgün bakışıyla karşılaşınca, içine işlemişti.

O oldu, Goi'ye bir başka gözle bakmaya başladı. Goi başkaydı, Goi'nin o solgun, o aptal, o ince yüzünde hayatın acı yoğurulmuşluğu vardı. Goi'nin yaşantısının zor, dayanılmaz gerçeklerine karşı suçlayıcı çıkışlarına

kaptırmıştı kendini. Yeni Goi'nin kıpkırmızı burnu, ağzının içine giren bıyıkları, bir tutam kalmış seyrelik saçları azıcık avutuyordu onu.

Ama bu samuray tekti, daha bir ikisini saymazsanız; Goi, çevresindekilerin aşağılamalarıyla bir köpek hayatı sürüyordu, buna zorunluydu da.

Neden mi? En başta durumuna yaraşır giyimi kuşamı yoktu. Sırtında koyu mavi bir ceket, altında da aynısından kıvrımlı bir elbise.. o kadar! Onlar da gerçek renklerinden nicedir uzaktılar: ya mavilenmişler, ya da çivitsi bir renk almışlardı. Tören elbisleri de dökülüyordu. Yoksul bir saray aksoylusunun arabasma koşulan öküzler bile bizimkinden daha alımlı, daha gösterişliydiler.

Ya kılıcı? Çoktan çıkmıştı kılıçlıktan, üstünün madenden süsleri pek su götürür şeylerdi, kabzasının boyası moyası hiç kalmamıştı.

Havanın soğukluğuna sıcaklığına bakmaz, burnu kıpkırmızı, omuzları çökmüş, sağına soluna az çekemez gözlerle bakarak tıkır mıkır sokaklarda dolaşırdı. Bir çeşit alışkanlıktı bu, belirgin şapşallığının gelip geçen satıcılar, çocuklar bile farkına varırlardı da alaya alırlardı Goi'yi. Nasıl mı? Anlatayım da bakın :

Goi bir gün Sanjomon'dan Shin - sen - en'e

giderken yol boyunda bir kaç çocuğun toplaştığını gördü. Topaç oynuyorlar sandı, durup seyre başladı onları. Ama çocuklar topaç çevirmiyorlar, boynundan iple bağladıkları bir çomarcığı sopadan geçiriyorlardı.

Goi yaradılışından ürkek, çekingendi; her zaman her yerde hemen davranıvermekte hep geç kalırdı bu yüzden. Şimdi durum öyle miydi ya? Hepsi tırnak kadar çocuktular, n'apabilirlerdi ki! Yüreklendi, gülümsemeye çalışarak içlerindeki en büyük çocuğa yaklaştı, dostça omuzuna vurdu :

«Yazık değil mi zavallı hayvana?» dedi. «Hadi bırakın gitsin. Döğüyorsunuz, canı yanıyor hayvancağızın..»

Çocuk döndü, Goi'yi tepeden tırnağa şöyle bir süzdü; küçümsercesine.

«Sana ne be?» dedi. «Gitsene sen kendi yoluna..»

Bir adım geriye çekildi, dudaklarını büzüp mağrur mağrur :

«Kırmızı patlıcan burunlu sen de!.» diye ekledi.

Çocuğun bu dedikleri Goiy'e tokat gibi çarptı. Gerçi karşısındaki bir çocuktu, söyledikleri de yakışıksız sözlerdi ama, Goi, yok yere gereksizce damga yemiş gibi üzüntü duydu. Utancını acı acı gülümseyerek saklamaya zorladı, hiç birşey demeden Shin - sen - en yo-

lunu tuttu. Ardından çocuklar dillerini bir karış çıkarıp alay ettiler ya, Goi görmedi. Görse bile Goi gibisini ne etkileyecekti.

Peki, bu bizim hikâyemizin kahramanı Goi, bütün ömrünce herkesin itip kalktığı, horlayıp aşağıladığı, hiç amacı hedefi olmayan bir kişi miydi? Yok canım, o kadar da değil artık! Goi'de son beş altı yıldır patates çorbasına karşı delirgin bir tutku başlamıştı. Patates diyorsam, sizin bildiğiniz türde değil. Yerelmasına benzer, tatlı bir şeydir bizim ellerdekiler. Köklerinden soyulup kaynatılır, doyumsuz bir çorba yapılır. O günlerde, bu, ancak imparator sofrasında bulunur, ender bir yiyecekti, oraların baş yemeğiydi. Goi gibi küçük rütbeli subaylar da yılda bir kez Naibin sarayına çağrıldıklarında yiyebilirlerdi ancak. Bir tadımlık birşeydi, insan ağzını ıslattığını bile bilmezdi. O yüzden Goi doya doya bir patates çorbası yemeyi nicedir istiyordu. Tabii, bu isteğinden kimselere söz açmamıştı. Bunun bütün ömrü boyunca tek istediği şey olduğunu o da biliyordu, farkındaydı. Yalnız, biz de durup dururken kahramanımızı aşağılamayalım: Goi'nin aman bu isteğim gerçekleşsin diye yaşadığı öne sürülemez. Yani insan, bazı bazı doyumsuz bir isteğe de kendini adayabilir anlamına diyorum bunu.

Belirli bir yılın 2 Ocak günü bütün kalburüstü çağrılılar Fujiwara Mototsune'nin sarayındaki şölene buyur edildiler. (Şölen,

Ninomiya Sarayında aynı gün verilen şölenin bir eşiydi, Baş nazır veriyor, nazırlarla birlikte saray aksoyluları da ayrıca katılıyorlardı.) O çağlarda konukları durumlarına göre sınıflandırma diye birşey olmadığından, Goi ile öbür samuraylar çağrıya gittiler, yiyip içip eğlenmeye başladılar.. Yine o çağlardaki şölenlerin sofralarında konuklara tad bakımından, bugün ancak bir kaçına rastladığımız nitelikte pek bol yemekler tatlılar çıkarılırdı. Glütenli pirinç pastası, kızarmış üstü ballı pirinç tatlısı, buğuda istiridye, kızarmış tavuk, Uji Irmağından gelme tatlı balık, Omi balığı, çeşit çeşit çirozlar, som balığı haşlaması, ızgara ahtapot, irili ufaklı istakozlar, mandalinalar, portakallar, hurma kurusu, daha bir sürü şeyler... Ama bunların içinde en ilginci patates çorbasıydı.

Goi, herşey bir yana hep onu gözlerdi, o gelsin de.. diye beklerdi. Gelin görün ki, bu yıl konukların sayısı çok artmış, ondan bundan kısıntı yoluna gidilmişti. O yüzden patates çorbası her yılkinden daha az, bir kaşık anca çıktı. Goi, doymadı tabii, üstelik-belki yadırgayacaksınız- her yılkinden daha lezzetli geldi. Bitirdi çorbasını, gözleri kâsesinde çivilenmiş kalakaldı.

Çorbaya batmış çıkmış bıyıklarını burup temizledi güzelce, yanındakine dönüp

«Acaba bu çorbadan tam doyasına ne zaman yiyeceğim ki..» diye sordu.

«Doymamış galiba çorbaya» dedi birileri, gülüyordu da: ses yankılar koparmıştı, aksoylu yaman birinindi, belliydi. Goi, başını kaldırarak ürküntüyle o yana doğru baktı. Böyle diyen Mototsune hanedanından hazine nazırı Fujiwara Toshihito'nun oğlu Tokinaga'ydı. Kapı gibi biriydi, boylu boslu, iri kıyım birşey! Rengi koyulmuş pirinç şarabından yemek arası epeyi içmiş, sarhoşlamıştı.

Goi ile göz göre gelince, yarı acıyıp, yarı aşağılayarak:

«Senin adına buna pek üzüldüm...» dedi. «Ama dilersen çatlayıncaya kadar patates çorbasından içebilirsin de...»

Bir atasözü, sürekli olarak kızdırılan bir köpek, önüne atılan ete hemen saldırmaz.. der.

Goi, o insanı ağlıyor mu, gülüyor mu? diye şaşkınlığa uğratan bakışıyla bir Toshihito'ya, bir önündeki boşalmış kâsesine baktı.

«Ne o, istemiyor musun yoksa?» dedi Toshihito.

Goi ses etmedi. Toshihito sabırsız:

«Ne diyorsun bakalım?» diye sordu.

Goi biliyordu, şimdi herkesin gözü üzerine dikilmişti, bir başka alaya hedef olup olmamak vereceği karşılığa bağlıydı. Hem de sıkı sıkıya. Ne derse desin aptallıkla suçlayacaklardı onu. Bunları düşündü, duraksadı.

Tam o an Toshihito'yu bir gülme almaz mı?

«Gerçekten istemiyorsan çağrımı tekrarlamayacağım, ona göre..»

Goi bir Toshihito'yu, bir boş kâseyi geçirdi aklından, kıyasladı:

«Onur verirsiniz efendim!» dedi.

Topluluk, Toshihito ile Goi arasındaki bu söz çekişmesini gülmekten kırılarak dinliyordu. Biri bir yerlerden sesini Goi'nin sesine benzeterek: «Onur verirsiniz efendim!» dedi, herkes yeniden gülmeye başladı, Sarsılarak gülüyorlar, başlarındaki yumuşak tüylü hotozları yemeklerin önü sıra dalgalanıp göbek atıyordu. En çok da Toshihito gülüyordu, gözlerinden yaşlar fışkırmıştı. Güle güle:

«Öğleyse, peki..» dedi. «Seni gecikmeden bizde çorba içmeye buyur ediyorum...»

Soluğu tıkandı, boğazına şarap durmuştu.

«Tamamsın ya?»

Goi kızarıp bozararak:

«Evet, onur duyarım bundan efendim..» dedi, kekeledi.

Millet yeniden boşandı. Toshihito'nun kendi bu dediklerini kelimesi kelimesine tekrarlattığından hepsinden çok o gülüyordu. Hepsinden çok da o hoşlaşmıştı, gülerken zangır zangır titriyordu. Kuzeyli saray erkânı hayatta iki şeyden hoşlaşıyordu: biri yiyip içmek, öbürü de gülmek!

Sonunda konuşmaların ağırlığı bir başka yöne aktarıldı, bu belki de Goi'nin aptallığı-

nın yeteri kadar gülmede harcandığındandı, tükenmiş bitmişti aptallık konusu.

Konuşma birinden ötekine atlaya atlaya sürdürüldü. Söz döndü dolaştı; iki ayağını pantolununun bir paçasına sokarak ata binmeye kalkışan toy bir samurayın hikâyesine geldi. Sofrada yiyecek içecek de bitmeye yüztutmuştu. Hikâyeyi Goi'den başka herkes can kulağıyla dinliyordu. Goi hiç karışmadı. Aklı fikri patates çorbasındaydı, takmıştı bir kez. Ağzına içkinin damlasını koymamıştı. İki eli iki dizinde görücüye çıkmış kızlar gibi köşesinde oturuyor; ağarık saçlarının diplerine kadar kıpkırmızı kesilmiş, gözleri boşalan içki kabına dikili ,aptal aptal kendince sırıtıyordu.

Aradan bir kaç gün geçince, Toshihito, bir sabah Goi'yi Higashiyama'daki ılıcalara çağırdı. Goi de elbette kusur etmedi, üstelik hoşnut kaldı, peki dedi. Bir süredir yıkanmadığından üstü başı kirlenmişti, kaşınıp duruyordu. Hem çorbamı içerim, üstüne üstlük bir güzel de yıkanırım, aman ne iyi diye düşündü.

Toshihito, gelirken yanı sıra bir de kır at getirmişti. Goi, ata kurumla bindi. Yanma varılır gibilerden değildi artık. Yola düzülüp yan yana Kamo Irmağı boyundan Awataguchi'ye doğru ilerlediler.

Toshihito avcılar gibi giyinmiş kuşanmıştı; kara bıyıklı, uzun favoriliydi, upuzun kılıcıyla da bakana ne yaman bir savaşçı kişi

olduğunu hemen belli ediyordu. Goi'ye gelince, elbet dökülüyordu o da. Pimpisti, rengi yitik bir elbise üstünde, beline rastgele sarılmış kuşağı, patlıcan burnundan akan sümükleriyle Toshihito'nun yanına hiç mi hiç yakışmıyordu. Arada bir kıyaslama yapılacaksa, bu, atlardaydı: gencecik hayvanlardı ikisi de, Toshihito al, Goi de kır bir ata binmişti. Bütün satıcılarla, samuraylar dönüp dönüp bakıyorlardı. Tabii atlara. Arkaları sıra, bir at uşağı ile bir başka yanaşma geliyordu, tıkır tıkır. Mevsim kıştı ya, yazdan kalma günlük güneşlik, gül gülistan bir sabahtı. Durgundu her yan, ırmak yatağında parıldayan ak taşlardan çağıldayarak akan suların üzerinde kurulu köprüdeki kurumuş yaprak birikintilerini önüne katıp savuracak bir rüzgâr bile esmiyordu. Irmağa eğilmiş bodur ağaçlar güneşe karşıcı çıkmışlardı. Mt Hiei dağı bile Higashiyama'nın koyulmuş yeşil sırtlarından doğru, buzlu, kadife gibi omuzunun bütünü göstermeye başlamıştı.

Toshihito ile Goi, Awataguchi'ye tenbel tenbel yol alıyorlardı: aydın güneş altında atların eğerlerindeki işlemeleri parlıyordu.

Goi dizginleri çekti, sordu Toshihito'ya:

«Bayımız beni nereye götürmek amacındalar acaba?»

Toshihito, umursamaz:

«Na, şurası canım..» dedi. «Sandığın kadar uzak değil, kaygılanma..»

«Awataguchi'nin orda mı?»

«Aşağı yukarı!»

Awataguchi yamaçlarına geldiklerinde, Goi, gidecekleri yerin Awataguchi olmadığını anlayıverdi. Sonunda Awataguchi'yi de geçtiler.

«Awataguchi'de konaklamayacak mıyız?»

«Hayır. Az daha gideceğiz!»

Toshihito güldü, mahsustan yüzüne bakmadı Goin'in, sürdü atını.

Evler yavaş yavaş gerilerinde kaldılar. Alabildiğine uzanan tarlalarda öküzler yaylımdaydılar, çevrelerinde kimseler yoktu. Git gide, uzaklarda görünen dağların kuzey yakasında kar maviliğe büründü. Budanmayı bekleyen ağaçlar sivri sivri göğe baş kaldırmışlardı, her biri insana ürperti veriyordu.

«Yoksa Yamashina yakınların mı gidiyoruz?»

«Hayır! Yamashina bura, biz daha uzağına gideceğiz..»

Atlarını mahmuzladılar, Yamashina'yı geçip gittiler. Sekizyama da gerilerine düştü. Öğleyi az geçiyordu ki, Mie Tapınağının önüne vardılar. Tapmakta Toshihito'nun tanışı bir rahip vardı, ona konuk indiler. Rahip gelenleri boş çevirmedi, yemek çıkardı önlerine, yemek sonrası yine yola koyuldular. Her yanı ıssız bir yol uzayıp gidiyordu. O çağlarda ülke hırsızlardan, eşkıyalardan geçilmezdi, güvenlik yoktu bir yerde.

«Daha da uzakta mı bu bizim gideceği-

miz yer?» diye sordu Goi. Omuzları iyicene çökmüştü.

Toshihito güldü. Bu, çokluk, suçunun ailesince anlaşılan suçlu çocuğun gülüşünü andırıyordu. Burnunun ucu kırış kırıştı, gözlerinin çevresi büzülmüştü, koyverse kendini, kahkahalarla gülecekti.

«Gerçekte seni Tsuruga'ya kadar götürmeyi kurdumdu..» dedi. Coşup taşmıştı, kırbacını kaldırdı, ufuk çizgisini gösterdi. Kamçının gösterdiği yerden Biwa gölü, gökten vurmuş güneş altında yana yana göz alıyordu.

Goi şaşkınlamış:

«Tsuruga, ha?» dedi. «Echizen eyaletindeki Tsuruga kenti mi yoksa?»

Toshihito'nun, Fujiwara Arihito'nun mirasçısıyla evlendikten sonra Tsuruga'ya çekildiğini, orda yaşadığını duymuştu. Ama n'olursa olsun, Toshihito'nun kendisini bu kadar uzaklara sürükleyeceği aklının köşesinden bile geçmemişti. Bereket yanlarında iki yanaşma vardı belki onların yüzü suyu hürmetine sağ salim Echizen'e varabilirlerdi. Bu arada ister istemez, aklına hırsızlar, yol kesiciler, kanlı katiller geldi. Yakaran bakışlarla Toshihito'nun yüzüne baktı:

«Tanrı beni korusun!» dedi, burnunu çekti.

Önlerinde dereler, tepeler, dağlar, bayırlar, ırmaklar vardı aşılacak.

«Önceleri Higashiyama'ya gidiyoruz sandımdı. Mie Tapınağına gittik. Şimdi de

Echizen'in Tsuruga'sına gidiyoruz diyorsunuz. Nedir amacınız anlayamadım bir türlü. Baştan böyle böyle deseydiniz ben de kendi yanaşmamı alırdım yanıma. Tsuruga nere, bura nere? Tanrı korusun beni artık».

Ah şu çorba yok mu, şu çorba? İçinde o çorba içme tutkusu olmasa, şimdi şuracıkta bırakır Toshihito'yu, vallahi geri dönüverirdi.

Tashihito, Goi'nin kaygılandığını görünce dudak büktü:

«Bir Toshihito bin kişiye bedeldir, aldırma sen!.» dedi. «Yolculuğumuzda korkulacak birşey yok..»

Yanaşmasını çağırdı, sadağını aldı, eğerinin arkasına yerleştirdi, sonra başa geçti. Goi için Toshihito'nun dediklerini yapmaktan başka çaresi kalmadı. Çevre insana korku veren bir ıssızlıktaydı. İn cin top atıyordu. At düzensiz bir yürüyüş tutturmuştu. Goi, at üstünde burnu eğik, ender andığı kurtarıcı tanrısına bildiği bir kaç yakarıyı içinden geçirdi.

Nal sesleri sarı pampalarla kaplı tarlalarda yankılar koparıyor, yol boyundaki taşlar soğuktan donmuşlar gibi serili yatıyorlar, vuran güneşi gerisin geri yansıtıyorlardı. Çok uzaklardaki bir sıra dağ güneşten başlarını kurtarmışlardı, ufuk aklıktan çıkmış, maviliğe dönüşmüştü. Bulundukları yerde kurumuş pampalar gerilerinden gelen iki yanaşmadan onları sakladı saklıyordu.

«Bak, bak!»

Toshihito, ansızın Goi'ye dönüp bağırdı.

«İşte bak bir ulak geliyor. Onla hemen bir haber uçurayım Tsuruga'ya.»

Goi ne dediğini anlamadı, yalnız gösterdiği yöne doğru baktı. Ama kimsecikler yoktu ki orda. Ne ulak, ne birşey! Aşısız asma kütüklerinin çepeçevre sardığı çalılıklardan bir tilki ağır ağır yürüyordu. Ansızın gelenleri duydu, toparlanıp yüz geri, hızla kaçmaya başladı. Ardından Toshihito atını kamçıladı, dört nala tilkinin üzerine seğirtti. Goi de kaptırdı, Toshihito'nun ardına delirgin takıldı; gerideki yanaşmaların biri olsun onlara yetişemedi. Atların taşlara çarpan nallarının çıkardıkları sesler ovanın yabansı suskunluğunu bozdu bir süre, çok geçmedi. Toshihito atını durdurdu. Yakaladığı tilkiyi baş aşağı eğerinin bir yanından sallandırdı. Atıyla kovalarken bir eğilişte ensesinden tutup canlı canlı yakalamıştı.

Goi terden suya kesmişti, Toshihito'ya sokuldu.

Toshihito, tilkiyi kavrayıp kaldırdı, gözlerine dikti, sesine birşeyler vererekten:

«Şimdi beni iyi dinle bakalım tilki bey!» dedi. «Hiç sağına soluna bakmadan yolu tut, doğru Tsuruga'daki Toshihito'ların konağına git, onlara deki: *Bay Toshihito, yanında bulunmaz, saygıdeğer bir konuk olduğu halde yolda, geliyor, Takashima yakınlarında iki eğerli atla birlikte yarın sabah on sularında*

bizi karşılasınlar. Bir bir de dediklerimi, karıştırma sakın e mi?»

Sözünü bitirince tilkiyi tuttuğu gibi savurdu.

«A, tilki tilki! Nasıl da kaçıyor!»

İki yanaşma anca yetişebilmişlerdi, tilkiyi gördüler, el çırptılar; tilki fırladı gitti. Güz yapraklarını andıran tüyleri taşlarla ağaç kökleriyle bir süre çelişti, sonra gözden kayboldu. Durdukları yer yüksekçeydi, açık açık gördüler tilkinin koşuşunu. Ora bura derken suları çekili ırmak yatağına uzanan engebeli, yaban bir tepeye tırmanmışlardı. Goi, ne şaşkınlığını, ne de yücelticiliğini saklamadan:

«Tanrının size bir ulağı değil mi efendim?» diye sordu. Toshihito yaman bir kişiydi canım, baksanız'a hayvanlara bile buyurup dilediğini yaptırıyordu.

Saygıyla baktı Toshihito'nun yüzüne, o sıra Toshihito ile kendi arasındaki büyük açıklığın farkında değildi. Düşünmemişti. Kuşkusuz Toshihito'nun etkisi altına girmişti, hem de isteye isteye. Toshihito gibi bir bahadırın buyruğunda insan herhalde daha bağımsız olurdu.

Eh, bugün yağcılık diye birşey varsa, sanırım işte o gün, o anda ortaya çıkmıştır. Bunu şunun için belirliyorum: sonradan Goi'yi sallabaş, dalkavuk görürseniz bu davranışı karşısında sakın bir kuşkuya düşmeyiniz.

İnsan elinden yakasını kurtaran tilki koştura koştura yuvarlanır gibi bayırdan in-

di; suyu çekili ırmak yatağındaki taşlardan hopladı zıpladı, karşı yamaca canını dişine takmış sardırdı. Tepeye varınca durdu, dönüp geriye baktı: kendisini önce kıskıvrak yakalamış sonra da bırakmış samuraylar, karşıdaki sırtta, hâlâ duruyorlardı Bitiştirilmiş el gibiydiler, hele o al atla kır at batan günü arkalarına almışlar, buz gibi havada öyle kalmışlardı.

Tilki, başını çevirdi, otların arasından rüzgâr gibi bir vurduruş vurdurdu olursa o kadar olsun!

Topluluk, ertesi günü beklendiği gibi tam saat on sularında Takashima'ya vardı. Biwa gölünün kıyısında kamıştan, küçük küçük evli bir kentcikti, dört bir yanı hasat edilmiş tarlarla kaplıydı. Hava bir gün öncesinin yazdan kalmalığı yerini yağmur bulutlarına bırakmıştı. Gölün sularında çevredeki çamların yankımaları dalgalanıyordu. Gölün yakasına gelince durdular bir; Toshihito, Goi'ye döndü:

«Gördün mü, bak nasıl bizi karşılamaya çıkmışlar!» dedi.

Karşıcılar yirmi otuz kişi kadardılar, yanları sıra eğerlenmiş iki atı da çeke çeke getiriyorlardı: Kimi atlıydı, kimi yayan. İpekli cübbeleri ayazda bayrak gibi çırpınıyordu. Gölün yakasından çıkıp çamların altından geçtiler, bizimkilere yaklaştılar. Toshihito'nun yakınına vardıklarında atlılar atlarından yere atladılar, öbürleriyle birlik diz

kırıp çöktüler, Toshihito'yu beklediler.

«Tilki ulaklığını pek güzel becermiş!» dedi Goi.

Toshihito:

«Beceriklidir, ayağına da tezdir tilki kısmı, bu işler için biçilmiş kaftandır..» dedi.

Böyle dediler birbirlerine, sonra bekleyen karşıcılarına vardılar. Toshihito:

«Geldiğiniz için hepiniz sağolun!» dedi. Berikiler diz üstünden doğrulup kalktılar, Goi ile Toshihito için getirdikleri yedek atları hazırladılar. O ara kahverengi cübbeli akbaş bir adam Toshihito'ya sokuldu:

«Dün gece acayip birşey oldu burda efendimiz..» dedi.

Toshihito, akbaşın getirdiği yiyecek içecekten Goi'ye sunarken:

«Neymiş n'oldu ki?» diye sordu.

«Bağışlamanızı dilerim sayın efendimiz dün gece saat sekiz sularında sayın bayanımız bir baygınlık geçirdi, başladı şöyle konuşmaya: *Ben Sakamoto tilkisiyim, bayın bugün yolladığı bir haberi size ulaştırıyorum; açın kulaklarınızı, dinleyin beni.* Hepimiz sayın bayana doğru sokulduk, dedi ki: *Kocam yanında saygıdeğer, yavuz bir konuğuyla yolda, geliyormuş, yarın saat ona doğru Takashima'ya bir kaç kişi, eğerlenmiş atlarla karşıcı çıksın!* İşte, böyle böyle dedi bize..»

«Amma da acayip şey ha!» dedi Goi, söylediği de herkesin hoşuna gitti.

Akbaşlı adam:

«Sayın bayan bu dediklerini olağan birşeymiş gibi dedi bize. Ama bir yandan da tir tir titriyordu. Sonra dedi ki yine: *Sakın geç kalmayın, bir geç kalırsanız kocam etmediğini komaz bana.* Bunları derken ağlıyordu üstelik..» dedi.

«N'aptı sonra?»

«Uyudu yavaşça, Biz yanından çıkarken uyuyordu artık..»

Toshihito başı yukarda, onurlu onurlu Goi'ye baktı:

«Sen ne diyorsun bakalım bu işe?»

Sonra sözünün arkasını kendisi getirdi:

«Görüyorsun ya, hayvanlar bile Toshihiton'un buyruğuna uyuyorlar..»

Goi, başını sallayıp burnunu kaşıya kaşıya oyuncuymuş gibi bir tavır takınarak:

««Size karşı duyduğum yüce değer duygusunu anlatacak kelime bulamıyorum.» dedi, bıyıklarına takılıp kalmış bir kaç pirinç tanesini diliyle yaladı.

O akşam, Goi, Toshihito'nun konağındaki adına ayrılmış odada uykusuz bir gece geçirdi. Gözleri şavka takılı, öylece durdu uykusuz kaldı. Kafasından çam ağaçlarıyla bezeli tepeler, dağlar ovalar, bayırlar, çayır çimen, tarla, taş, toprak; birbiri ardına geçiyor, burnuna gelip giden yanık ot kokularını düşünüyordu.

Toshihito sarı bir tören cübbesi vermişti giysin diye, sırtında o cübbe, bağdaş kurmuş oturmuştu. Geceki olanları bir bir top-

lamaya çalıştı, alkolden ağırlaşmış kafasından beceremedi. İçine ayrıca Toshihito'nun bir başka armağanı yün kazağını da giymişti, sıcacık tutuyordu. Bu sıcaklıkta Goi de yoksulluktan kurtulmuş, varlıklı, saygılı bir kişi sayıyordu kendini.

Gece, gerçekten soğuktu. Goi'nin önceki yaşantısı düşünülecek olursa, bizimkinin şu andaki durumu, olsa olsa prenslerde vardı ama, yine rahat değildi Goi, içi içine sığmıyordu.

Saatler bir an önce geçsin, zaman aksın gitsin diye bekliyordu şimdi. Çorba sırası gelsin diye mi? Hayır! Hele o anın gelmesini hiç mi hiç istemiyordu.

Sinirleri gergindi, uykusu büsbütün kaçmıştı.

Az sonra avludan birilerinin bangır bangır bağırdığını duydu, kulak kabarttı: Ses, Toshihito'yu karşılayan o akbaşlının sesiydi:

«Duyduk duymadık demeyin ey yanaşmalar! Sayın bayımız hepimizden yarın sabah altıya kadar en az kafanız büyüklüğünde patates kökleyip getirmenizi istiyor: öyle buyurdu Unutmayın bu buyruğu-»

Ses, ağır ağır yankılanıp ormana doğru yayıldı, beri yandan da Goi'nin tâ iliklerine kadar işleyiverdi. Akbaşlının dediklerini duyunca, Goi elinde olmaksızın cübbesine sarındı, kaldı.

Bütün sesler dindi, avlu boşaldı: kış gecelerinin o acılı suskunluğu yeniden çevreye çöktü.

Goi, «yanaşmalar canları bahasına da olsa n'apıp yapıp buyruğu yerine getirecekler. Çareleri yok.» diye geçirdi, korkuyla yerinde bir iki kıpırdadı. Lambanın titriyen şavkından başka devinen hiç birşey yoktu odada.

Eh, işte eninde sonunda dileğine kavuşmuştu, bol bol çorba içecekti.

Bunu düşününce bütün sinirleri ayağa kalktı, aklı fikri buna takıldı. İstediğinin bu kadar çabuk gerçekleşmesi, onu yıllarca beklemiş olmanın değerini ansızın sıfıra indirivermişti. Ah, birşey oluvereydi de, şu çorbayı içmekten geri dursaydı, n'olurdu yani!

Düşüne düşüne yorgun düştü, uyudu.

Sabah uyandığında aklında yine çorba vardı. Uyuyup kaldığından saat epey olmuştu, altıyı geçiyordu. Kalktı, pencereyi açtı.

Avlu tepeleme patateslerle dolmuş, küme küme yığılmıştı. Her yanda patates vardı. Patates! Patates! Patates! Gözlerini oğuşturdu, baktı Evet, patatesti! Ölçülü biçili, kocaman kocaman patateslerdi. Tsuruga kentini doyurup besleyecek kadar patates vardı avluda. Sürüyle yanaşma patateslerle uğraşıyordu. Kızlar ortaya ateşi yakmışlar, bir yandan da patates soyuyorlardı. Avluyu yanan ateşlerin dumanı bürümüştü. Ortalık yangın yerini, ya

da bir savaş alanını andırıyordu. Büyük büyük kazanları görünce Goi pek şaşırdı: Kyoto'dan Tsuruga'ya kadar bunca yolculuğa sırf bu patates çorbası yüzünden katlandığını hatırladı, yüreği burkuldu. Doymak, kapanmak bilmez sandığı iştahı, daha şimdiden geçmişti bile.

Aradan bir saat geçince Goi, Toshihito ile Toshihito'nun kaynatası Arihito'yla karşılıklı kahvaltıya oturdu. Önüne koskocaman, kazan kadar büyük bir çukur tastan ünlü çorba getirilip kondu. Az önce bu patatesleri çorba için avluda bir yığın insanın ellerinde bıçaklarla kan ter içinde soymaya savaştıklarını görmüştü. Yanaşmalar sağa sola seğirtiyor, soyulmuş ayıklanmış patatesleri kaynayan kazanlara boca ediyorlardı. Kazanlardan dumanlar tütüyordu, sabahın ayazında dört bir yanı çorba kokuları dolup dolup taşırıyordu.

Goi oturduğu yerde utancından tere batan alnını sildi.

Toshihito'nun kaynatası:

«Daha çorbanıza başlamamışsınız ya, buyursanız'a, hadi çekinmeyin canım!» dedi. Hemen çevresinde pervane gibi dönen hizmetçilerine bir lenger çorba daha getirmelerini buyurdu.

Goi, çorbadan bir toprak kâseye bir parça aldı, gözlerini kapayıp içerken patlıcan burnunun daha da kızardığını duyuyordu.

Toshihito, önüne yeni bir lenger çorbayı sürerken:

«Babamın söylediği gibi yapın, çekinmeye lüzum yok hiç!» dedi.

Goi bütün gücünü toplamış ancak yarım kâse birşey içebilmişti. Daha zorlasa kusacaktı. Toshihito ile kaynatası Arihito'nun ince dayatmalarına karşı direnmek de ayıp olacaktı herhalde. Of, of! Gözlerini yumup kalan çorbayı da içti, şişti. Artık bir damla içecek hali yoktu. Hiç!

«Size karşı çok minnetarım efendim..» dedi. Durumdan o denli sıkıntı duyuyordu; sanki kış ortasında değil de yazmış gibi bıyıklarının üstünde ter tomurmuştu.

Arihito:

«Aman ne kadar da az içmişsiniz!» dedi. «Sevgili konuğumuz biraz sıkılganlar galiba. Siz bakmayın, hey çocuklar, çabuk tutun elinizi, daha daha çorba gelsin!»

Kızlar buyruğu ikiletmediler, hemen boca ettiler çorbayı Goi'nin kâsesine: Goi, sinek kovar gibi iki kolunu iki yana açmış, yapmayın etmeyin diyordu ya ,dinleyen kimdi? O sıra Toshihito, ansızın:

«Aman bakın!» diye bağırıp ilgiyi saçaktan yana çekmeseydi, kimbilir Goi'nin hali nice olacaktı.

Saçağa vuran sabah güneşinde bir hayvancık oturakomuş, güneşleniyordu. Bu, Toshihito'nun iki gün önce yakalıyıp salıverdiği tilkinin ta kendisiydi.

«Acaba tilkicik de çorba içmeye mi gelmiş? Durmayın, koşturun tilkiye de çorba getirin!»

Toshihito'nun buyruğuna koştular; tilki de atladı saçaktan, çorbasını içmeye koyuldu.

Çorba içen tilkiye baktığında, Goi, Tsuruga'ya gelmeden önceki hayatını özlemle düşündü. Neydi ama o hayat? Her önüne gelen alaya alır, «kırmızı patlıcan burunlu» diye durmadan yerer, Kyoto çocukları ardına takılırdı. Yapayalnızdı, yolsuz yordamsız bir adamdı: Üzerinden dökülen rengi atık giyim kuşamıyla, işe yaramaz battal kılıcıyla o sokak senin bu sokak benim durmaksızın şehri arşınlayan yoksul, yalnız, kimsesiz bir bir adam. Ama birşey vardı, Goi mutluydu. Bir de varmak istediği bir amacı vardı; çorba! Bol bol, doya doya, kana kana çorba içmek tutkusuna bağlanmıştı.

Geriye kalan çorbayı içemeyeceğine inandıktan sonra, içi güvenlendi, burunun ucunda, bıyıklarının üstünde tomurmuş terlerin ağırdan ağıra kuruduğunu duydu.

Tsuruga'da güzel bir sabah başlıyordu ya, hava soğuktu; yüzleri kırbaçlayan bir ayaz çıkmıştı.

Goi, ansızın burnun tuttu ama geç kaldı: gümüş lengere doğru hapşırmaktan kendini alakoyamadı.

KESA İLE MORİTO

Bölüm I

Morito düşüncelidir, tedirgindir. Evi çevreleyen çitin orda gezinip durmakta. Güz yaprakları dökülmüş. Ayakları dibinde. Baktı ayda ağır ağır yüceliyor.

MORİTO'NUN KONUŞMASI

İşte ay da doğdu. Önceleri nasıl da özlemle beklerdim doğsun diye. Ama bu gece şavkından ürküyorum, beni korkutuyor. Bu gece nol'acaksa olacak! Yapacağımı yapacağım. Şu ellerim bir cinayetin kanlarına bulanacak. İlençli bir kişi olacağım. Yüreğim buza kesmiş. Eğer öldüreceğim kişi, düşmanım olmuş olsaydı neyse ne! Ama değil. Bu gece öldüreceğim kişi düşmanım değil, Düşmanım gibi öçlendiğim bir kişi hiç değil.

Nicedir tanıyorum onu ya, adını yeni öğrendim: Wataru Saemon-no-jo imiş; hatırladığım kadarı yakışıklı, yüzüne bakılır biriydi. Onun Kesa'nın kocası olduğunu öğrendiğimde yüreğimi acı bir ateş dağladı, gerçektir bu; kıskandım onu. Ama düşman değildim, bir günden bir güne öç almayı kurmadım ondan. Koromogawa hala, Kesa'nın kalbine girmek için neler, ne çabalar harcadığını anlattığın-

da; ona karşı bir iyilik, bir sevgi bile duydum içimde. Acıdım da. Wataru, sırf Kesay'a hoş görünmek amacıyla şiir yazıcılığını öğrenmeye kadar vardırmıştı işi; bu; karısını nasıl yürekten sevdiğini gösteriyordu. Wataru becerebilir miydi şiir yazıcılığını? Benim pek aklım kesmiyordu buna. Güç işti. N'olursa olsun Wataru gibi birinin bir kadının gönlü hoş olsun, aklı fikri çelinsin diye bu çeşit bir işe kalkışması bile insanı duygulandırıyordu. Gülünçtü belki ya, derinine inildiğinde kazın ayağı pek öyle değildi. Wataru'nun Kesa'ya duyduğu aşkın gücünü, onu neler yapmaya zorladığını açıklıyordu. Benim de tutkunu olduğum Kesa için, bir başkasının böyle başından büyük işlere kalkışması ne olsa beni onurlandırıyordu; Kesa'yı ben de seviyordum çünkü.

Gerçekten seviyor muydum Kesa'yı? Bugüne kadar aramızda geçen serüvene bakarak evet diyebilmem biraz güç. Wataru'yla evlenmezden önceleri Kesa'yı seviyordum, ya da sevdimdi sanıyorum. Şimdi yüreğimin sesine kulak verdiğimde o günlerin duygu yükünü bulabilir miyim?

Ne bekliyordum ondan? Kadın nedir yeni yeni tanıyıp öğrenmeye başladığım o utanık günlerimde gördümdü Kesa'yı. Duygunun ötesinde, tutkuydu, istekti o. Ademin Havva'ya karşı duyduğundan. İçimi doldurup taşırıyordu. Ne yüreğimden, ne aklımdan çıkma-

dı hiç. Bir gün bile olsun çıkmadı. Aradan üç yıl geçti, o gün bugün o tutkunun yükü altında aynı güvenlikle seviyorum onu, diyemem, Sevda gözümü karartmıştı. Şimdi kendi kendime «gerçekten seviyor muyum onu?» diye soruyorum.

İlk gördüğümden bu yana üç yıl geçmişti ki, bir gün Watanabe Köprüsünün açılış töreninde yine karşılaştık Kesa'yla. Bir rastlantıydı. Ardından gizli gizli yeniden onu görme yollarını aradımdı. Sonunda buldum da. Üstelk yalnızca görmekle kalmadım, düşlerime girdiği gibi de bir güzel sahip oldum Kesa'ya. Evet, yatırıp... bir güzel... Hep bunu kuruyordumda ondan, hep o tutkudaydım da ondan.

O an düş kırıklığına uğradığımı da anladım. Korogawa'nın hasırlı odasında baş başa diz dize olduğumuzda anladım bunu. Apansızın. Kesa'ya karşı duyduğum tutku, git gide ek siliyordu. Kimbilir, belki de ben o eski ben değildim artık, değişmiştim. Kesa'yı umduğum, düşlediğim gibi bulmamıştım belki de. Yan yana diz dize olduğumuzda Kesa, o üç yıl öncesinin Kesa'sı mıydı. O uzun sürede yüreğimde nasıl yüceltmişdim onu. Nasıl tapınılır yapmıştım? Kesa, eski Kesa'dan çok uzaktı o an. Tenindeki güzelim albenisi yoktu, kaybolmuştu. Pırıl pırıllığı geçmişti, gözlerinin çevresini bir kararıklık sarmıştı. Kalan, gözlerindeki-o koyu kopkoyu

gözlerinde- bir aydınlıktı, o kadar: Arı duru bir aydınlıktı. Bu şavkı gözlerinde gördüğümde çarpıldım, elimde olmaksızın bakışlarımı kaçırdım onlardan.

Hiç sıcaklık, yakınlık duymadığım bir kadınla nasıl yatardım böyle? Eski tutkum uyansın diye zorladım durdum yüreğimi boş boşuna. Yan yana, diz dize oturduğumuz bir gün, kocasına karşı sevgisinden uzun uzun söz açtıydı, dedikleri bende yer etti: «kocasıyla eni konu gururlanıyordu,» diye düşündüm. Beni böyle diyerek duygu kışkırtmacılığına yönelmesinden de kuşkulanmadım değil. Tutkunun yersizliği, densizliği onun aptallığıyla gün gibi açığa çıkıyordu. Ben bu aptallığa nasıl düşmüştüm? Yalandı hep, bütün dedikleri, anlattıkları yalandı onun. Şimdi de bunun böyle olduğuna inanıyorum.

Ama tutku bambaşka birşeydir. İnsanı kıskıvrak bağlayıverir. O an ben de öyleydim. Yalnızca yatmayı düşünüyordum onunla; yatmayı, etinin etime değmesini. Bu önlenmez bir tutkuydu ;ama aşksız,ama acımasız. Kim olursa olsun, bir başka kadın da yatabilirdi benle, ben de yatabilirdim. Parasına kiralanmış bir orospuyla yatıp kalkmak neyse, nasıl onur kırıcı bir davranışsa, benimkisi tam tamına oydu.

Neyse, diyeceğim o değil: Kesa ile yattım kalktım, onu o kadınların çizgisine indirdim hep. Şimdi birde kendi kendime onu se-

viyor muyum, sevmiyor muyum? diye soruyorum. Gereksiz oysa.

Birbirimizin kollarından çözüldüğümüzde Kesa, yere kapanıp ağlamaya başlamıştı. Bana, benden daha da aşağılanmış bir kişi diye göründü o an. Saçları darmadağın dökülmüştü, yüzünün boyaları akıyordu; içinde dışında çirkinlik adına ne var ne yok hep açığa vurmuştu. Sevgimin yerini ansızın bir kızgınlığın, bir öcün aldığını söylemek yanlış olmayacak. Ne sevgim kaldı, ne tutkum.

İşte bu gece de sevmediğim bir kadın uğruna, bilip tanımadığım için düşmanlık bile duyamadığım bir adamı öldüreceğim.

«Wataru'yu öldüreyim mi?» diye fısıldadım kulağına. Yavaşça dedim bunu. Ben mi dedim? Çılgın çılgın, kendinden kopup uzaklaşmış ben mi dedim? Belki durumumuzu daha da kötületmek, daha da karalatmaktan; Kesa'yı daha onurunu kırıcı hallere düşürmek çabasından; Wataru'sunun ölmesine onu ille de razı getirmek amacından dedim bunu.

N'olursa olsun: «Öldüreyim mi Wataru'yu?» dedim yavaşça, dişlerim sımsıkı sıkılıydı. Ne aklımda ne fikrimde bu çeşit bir öldürme yoktu, yine de Kesa'nın kafasına soktum Wataru'yu öldürmeyi. Güya Wataru'yu seviyordu ya, Wataru'suyla onurlanıyordu ya... Madem öyleydi, madem...

Sonunda başını kaldırdı, baktı:

«Evet..» dedi. «Wataru'yu öldür. Öldür onu!»

Durumu benim için şaşırtıcı oldu. Gözlerinde hiç görmediğim sırlı bir parlama yanıp söndü. Benim dediğime hemencecik evet deyişinden ürktüm, korktum. Düş kırıklığına uğrayıverdim. Kurduğumun korkunçluğunu kavradım birden. Dediğimden de dönemezdim artık. Kesa gözlerini dikmiş bana bakıyordu. Yüreğimden geçenleri, pişmanlığımı okuyuverecek sandım. Artık ok yaydan çıkmıştı bir kez.

Kesa'ya karşı tiksinmenin, itilmenin ötesinde korku duydum. İster gülün, ister dudak büküp geçin! Korktum Kesa'dan. Sözümden bir caydım mı Kesa, edeceğini ederdi bana, öcünü komaz alırdı: «Wataru'yu öldürmezsem, Kesa öldürür beni sonra. N'apar yapar beni öldürür..» diye düşündüm, anladım. Kafama dank etti: Kesa, gözyaşsız, ağlayan gözlerle hep bana bakıyordu. Soluk yanaklarına ince bir gülümseme yayılmıştı.

Çaresiz Wataru'yu nerde, nasıl, ne zaman öldüreceğimi kararlaştırdım. Başka n'apabilirdim ki? Caydım mı, Kesa da benden öç alacaktı. Yaşatmazdı beni.

Bu gece bu iş tamam. Bu gece bu işi bitireceğim! Geri dönemem.

Hiç açık kapı yok. Bütün kapılarım tutulmuş. Kesa'nın öç alacağı korkusundan. Gerçektir bu. Hiç bilmediğim, tanımadığım, düşmanlık duymadığım bir insanı ellerimle

öldüreceğim bu gece. Bundan geçemem. Niçin? Beni buna zorlayan güç ne? Korku mu? Değil. Yalnız korku değil, korkuyla birlikte iten, zorlayan bir başka güç daha var. Ne bu?

Diyemiyorum. Diyemiyorum. Ama doğrudur... Hayır, olamaz ama. Kesa'yı horluyorum ben,ondan iğreniyorum. Dahası.. Dahası... Bütün bunların yanında onu seyiorum da. Galiba. Seviyorum onu.

Morito susar, anlattıklarının arkasını getirmez. Gecede birilerinin söylediği eski bir şarkı duyulur:

En küçük bir şavktan uzak
Ey karanlıklara gömülü insan aklı
Dünya tutkularında yanarsın durmadan
Sonra bir mum gibi eriyip sönersin.

Bölüm II

Gece. Lamba yanık. Ev. Kesa düşünceler içinde. Elinde bir dikiş. Yarım. Kalkar.

KESA'NIN KONUŞMASI

Gelecek mi acaba? Gelmeyecek mi? Herhalde gelecek. Mümkün değil gelmemesi çünkü. Ay, git gide battı batacak. Ama tek bir ayak sesi olsun duymuyorum. Niye? Acaba caydı mı dediğinden? Caydı belki, belki de gelmeyecek artık.

...Artık bundan sonraki günlerim mimli bir orospu gibi utançlı, yüksünmeyle geçecek. Nasıl oldu da bu durumlara düştüm, şeytana uydum? Yol kıyısına atılıvermiş ölüler bile

benden daha iyidirler. Yüksünmemden, utancımdan başımı kaldırıp güneşe bile bakamayacağım artık. Yüzüm yok çünkü. Bir mezartaşı gibi suskun olacağım. Ölüm bile bir kurtuluş değil benim için. Yok, yok, hayır! Gelecek, gelecek o, Güveniyorum. Böyle böyle yapalım dediğinde gözlerine baktımdı, güven vericiydi; yalansızdı, inan bana diyordu. Ama korkmuştu benden. O an anladım. Benden tiksinen, beni horlayan bakışlarında benden bir korku da vardı. En çok buna güveniyorum işte, şimdi buna güveniyorum: bu korkusu yüzünden n'apıp yapıp gelecek. Yanılmıyorum, yanılmam imkânsız. Yüreğine o korkuyu çöreklendirdim çünkü.

Ne denli kötü kişi olduğumu bu tür düşüncelerimden çıkarabiliyorum şimdi. Üç yıl öncesine kadar kendimden, güzelliğimden güvenli, onurluydum. Bunu eni konu biliyordum ben. Ama yalnızca «o güne kadar», «üç yıl öncesinin o gününe kadar». O gün Koromogawa halamın evinde onunla karşılaşıp kendi çirkinliğimi gözlerinin aynasında görene kadar. Nasıl da tatlı, uyarıcı, övücü konuşuyordu. Güzelliğinin, albenisinin git gide yittiğini gören bir kadını avutur mu, oyalar mı bu sözler? Korktum, şaşırdım, acılandım. Çocukken bir gün dadım bana, gökyüzünde ay tutulmasını göstermişti de acılanmış, hüzünlenmiştim: öyle oldum.

O an, yüreğimde bütün düşleyip hayallediklerim bir bir yıkıldı gitti. Yağmurun o in-

ce hüznü içime yağdı sessizce. Beni horlayan, aşağılayan, küçümseyen o erkeğin kollarına bir ölü gibi yattım, teslim ettim kendimi. Duygusuzca. Aşksız. Tutkusuz. Çirkinliğimin yansıması mı itmişti beni onun kollarına? O tiksindirici yatma isteği mi? Aynı duygunun tutsaklığı mı? Utançla düşündüm bunları. Utançla! Utançla! Utançla! Kollarından kendimi çekip aldığım andaki utancımı bir türlü unutamıyorum. İğrendim kendi kendime.

İki gözüm iki çeşme hep ağladım; yalnızlığımın, kendime kızgınlığımın dinmez yaşlarını akıttım. Yalnız kızgınlığıma değil, giden kadınlığımın dokunulmazlığına, beni horlayan, benden kuduz bir köpekten iğrenir gibi iğrenen bir erkekle yatmışlığıma ağladım. N'aptım sonra ben? Şimdi o anki geçenleri hatırlamak; uzak bir düş gibi, o düşü hayal mayal hatırlamak gibi geliyor. Onun kulağıma eğilip «Watura'yı öldürelim en iyisi..» dediğini hatırlıyorum. Yüzü koyun kapanmış ağlıyordum, üzerime eğilmişti, bıyıkları kulağımda gezindi; yalnız bunu duydum dediklerinden. Duydum da yüreğime garipçe bir su serpildi. İçim ışıdı; ayışığının karanlığı şavklandırması gibi. Rahatlayabildim bunları duyunca? Bir kadın, kendisini seven bir erkeğin kendi kocasını yine kendi uğruna öldürmeye kalkışması karşısında neler duyar ki?

O an, bu karmaşıklığımda içimi bir şavk aydınlattı; ayışığı gibi. Soğuk, yalnız, donuk.

Ona, kocamı öldürecek kişiye yardıma söz mü vermiştim?

Bunu diyene kadar, kocam, aklımın köşesine bile gelmemişti. İnanın bana, gerçektir dediğim: düşünmemiştim bile. Derken bütün benliğimi kapladı bu: bu, bir de benim düşkünlüğüm, onursuzluğum. Gözümün önünde kocamın gülümseyen yüzü canlanıverdi. Onu öyle gülümser gördüm görmedim, ansızın bir başka şey kurdum aklımda. Onun yerine kendim ölmeyi kararladım; bayağı da bir hoşnutluk duydum bu kararımdan. Sustum, ağlamadım artık, başımı kaldırıp yüzüne baktım onun, gözlerindeki aynada kendi çirkinliğimi arandım. Bulamadım, duman olmuş gitmiş gibime geldi bana. Çocukluğumda dadımla birlikte gördüğümüz ay tutulmasının karanlığını hatırlatmıştı yine. Bütün kara düşüncelerim bir bir üşüşüverdiler. Uğrunda ölecek kadar seviyor muydum kocamı? Hayır. Gerçek neden bu değildi; suçumdan, işlediğim günahtan, o yükümlülükten kurtulurum umuduyla vermiştim kararımı. Yaşamamı sürdürecek yürek yoktu bende, ele güne çıkacak yüzüm yoktu. Ama bunu istiyordum. Kocam uğruna ölüyorum derken âşığımın benden tiksinmesinden, dolaylıca kendi kendimden öç almıyor muydum? Ondan, o onmaz tutkusundan da öç almıyor muydum sanki? Bütün bunları bunları anladım o gece; anladım, yüreğim buz kesildi birden. Kocam için değil, kendim için, kendim adına öleceğim. Yüreği-

mi dağlamış, vücudumu kötüye kullanmış âşığımın cezasını vermek için öleceğim. Bunu ona ödeteceğim. Bu yüzden yaşasam n'olur, yaşamasam n'olur!

Şimdi artık ölümü diliyorum, yaşamaktan daha çok hem. Söz verdik kaç kez kocamı öldüreceğimize söz verdik. Artık bu yoldan dönüş yoktur. İkimiz için de. Gün ışımadan herşey sona erecek. Gece bitmeden. Rüzgârın sesi mi o? Kolaycacık olacak, öyle sanıyorum. Yarın yeni gün, doğumunda soğumuş ölü vücudumu bulacak. Kocam gördüğünde de, belki... Yok, hayır onu düşünmek bile istemiyorum. Kocam beni her zaman sevdi. Ama benim onun aşkına karşılık verecek gücüm yok ki! Ben yalnız bir tek erkeği sevebilirim. Şimdilerde gelir o da. Gelecek, biliyorum. Gelecek, beni öldürecek eliyle. Bu şavk yoruyor beni, aydınlığı fazla. Dayanamıyorum.

Kesa üfler, söndürür şavkı. Ardından bir pancurun açıldığı duyulur, sonra ayışığı dolar, dört bir yanı aydınlatılır.

BİLGİ YAYINLARI

1. Ingmar Bergman YABAN ÇİLEKLERİ
   Türkçesi Tezer Sümer
2. Jean Tardiue SEKİZ OYUN
   Türkçesi Yıldırım Keskin
3. Cahit Atay KARALARIN MEMETLERİ
4. Cahit Atay SULTAN GELİN
5. Albert Camus SANATÇI VE ÇAĞI
   Türkçesi Yıldırım Keskin
6. Oppenheimer BİLİM VE SAĞDUYU
   Türkçesi Onur Öymen
7. Turgut Özakman DUVARLARIN ÖTESİ
8. A. de Saint Exupery KÜÇÜK PRENS
   Türkçesi Cemal Süreya R. Tomris
9. Güner Sümer BOZUK DÜZEN
10. Orson Welles YURTTAŞ KANE
11. Giovanni Guareschi DON CAMİLLO VE ŞEYTAN
    Türkçesi Yurdakul Fincancı
12. Güngör Dilmen MİDASIN KULAKLARI
13. Friedrich Dürrenmatt DURUŞMA GECESİ
    Türkçesi Cenap Yılmaz
14. Anton Çehov TÜTÜNÜN ZARARLARI
    BİR EVLENME TEKLİFİ
    SAYFİYEDE YAZ
    AYI
    Türkçesi Yılmaz Gruda
15. Yakup Kadri Karaosmanoğlu SODOM VE GOMORE

16. Albert Camus BİR ALMAN DOSTA MEKTUPLAR
Türkçesi Suat Tuygan
17. Cahit Atay PUSUDA
18. Aisopos EZOP MASALLARI
Türkçesi Tarık Dursun K.
Desenler Aslı Turan Selçuk
19. Gustave Janouch KAFKA İLE KONUŞMALAR
Türkçesi A. Turan Oflazoğlu
20. Akutagava RAŞOMON
Türkçesi Tarık Dursun K.
21. Pudovkin SİNEMANIN TEMEL İLKELERİ
Türkçsi Nijat Özön
22. Yakup Kadri Karaosmanoğlu HÜKÜM GECESİ
23. Ineğmar Bergman YEDİNCİ MÜHÜR
24. Marguerite Duras MODERATO CANTABİLE
Türkçesi Bertan Onaran

Bu kitaptaki hikâyeler, 1892 - 1927 yılları arasında yaşamış bulunan ünlü Japon hikâyecisi Ryunosuke Akutagava'nın gençlik ürünlerinden küçük bir seçmedir. Bu hikâyelerde yazar tarihsel olayları çağdaş psikoloji kalıpları içinde, yeni baştan anlatmaktadır.

Başnur Matbaası

4 Lira